

XOÀ, LITERATURA I CINEMA

Perspectives i aproximacions de la literatura i del cinema sobre
l'Holocaust

Treball de final de carrera de la llicenciatura de Filologia Catalana a la UOC

Vanessa Grau Sánchez
TFC 2009-2010
Tutor: Josep Pelfort
Consultor: Josep Camps

“Escriure un poema després
d’Auschwitz és un acte de barbàrie” [?]

T.W. Adorno

Foto coberta: Meritxell Soria

ÍNDIX

1.- Introducció.....	4
2.- Un petit apunt històric.....	6
3.- Dues cares de la mateixa moneda	9
4.- Literatura.....	10
4.1.-Escriptors catalans	12
4.2.- Escriptors no-catalans	14
5.- Pel·lícules relacionades	16
6.- Com transmetre l'holocaust als nostres adolescents.....	24
7.- Conclusions	36
8.- Bibliografia i filmografia	38

1.- INTRODUCCIÓ

Aquest treball de final de carrera tracta sobre les diferents perspectives i aproximacions a l'Holocaust nazi per part de la literatura i el cinema. La Xoà, forma que els jueus utilitzen per anomenar l'Holocaust, és un dels moments més importants de la història europea.

Ens agradaria veure si aquest tema tan delicat és tractat des de diferents perspectives i aproximacions en la literatura i el cinema. També voldríem esbrinar quina pel·lícula és millor per ensenyar què va ser l'Holocaust a una persona adulta, a un grup d'adolescents, a uns infants, etc. i si hi ha alguna pel·lícula o novel·la que vagi més enllà, en el sentit que tracti l'Holocaust des d'un punt de vista més simbòlic que no pas realista, d'arrel kafkiana, com en el cas de *L'incinerador de cadàvers*. Per trobar aquestes diferents perspectives (més realistes i veristes o bé més simbòliques) caldrà observar diversos tipus de literatura (biogràfica, semibiogràfica i de ficció), pel·lícules (bèl·liques, drames, biogràfiques, etc.), articles... Analitzarem al mateix temps què diuen diferents autors sobre l'holocaust com un fet inenarrable. Compararem els dos o tres punts de vista ("torturats", "torturadors" i "testimonis"). També volem investigar per quin/s motiu/s aquest tema està de moda.

Partim de la hipòtesi següent: coneixem que hi ha diferents maneres d'aproximar-se a l'holocaust, això es deu a les diferents experiències personals i també als diferents receptors d'aquesta informació. No serà el mateix explicar l'holocaust a un jueu deportat que ha perdut tota la seva família en un camp d'extermini, que a una persona nascuda als anys 80 amb avis o besavis que han estat en camps de concentració, que a un noi o noia adolescent sense cap idea sobre el tema.

Ara bé, hem arribat a un punt de no retorn, la gent que va sobreviure a aquest horror comença a desaparèixer i només ens queden els testimonis escrits i visuals que han anat deixant ells mateixos o els seus descendents. Per tant, és ara el moment de plantejar-nos si volem que els nostres adolescents coneguin aquesta realitat i de quina manera. És per aquest motiu que farem referència als nivells i cursos on s'explica l'holocaust i afegim un comentari sobre com es pot mostrar l'holocaust als nostres joves a través d'una sèrie de unitats didàctiques creades per nosaltres.

El nostre projecte s'inscriu en l'àrea de la literatura comparada. A més a més, hi afegirem el cinema (tot i que no és una àrea explícita de la filologia) per fer-ne una aproximació des de la literatura i des de la societat (en gran part audiovisual) en la qual vivim.

Pel que fa al títol era fàcil de triar. Va començar com *Holocaust, literatura i cinema*, després la forma Holocaust va canviar fins a esdevenir la forma jueva *Shoah* que

finalment, en trobar-ne la forma catalanitzada, ha acabat en *Xoà, literatura i cinema*. El subtítol ens explica què buscarem en aquesta literatura i en aquest cinema; *Perspectives i aproximacions de la literatura i del cinema sobre l'Holocaust*.

Algú es pot preguntar els motius que ens han portat a fer aquest treball. La resposta és ben senzilla. Aquest tema és atractiu, suposem que pel seu desconeixement (ja que la majoria de gent no entén com va poder succeir i com hi ha gent que encara ho nega) . Tothom que s'hi apropa queda atrapat i afectat. I, per tant, aquesta era una oportunitat massa bona per deixar-la escapar. És per això que ens hi endinsarem des d'una perspectiva poc tradicional. Hi ha estudis sobre l'holocaust com a fet no explicable a través de la raó, estudis sobre la condició humana i la inhumanitat dels camps de concentració, fins i tot hem trobat un estudi sobre *Literatura i Holocaust, aproximació a una escriptura de crisi* (Planas 2006), però hi falta el cinema.

Per tant, farem diverses aportacions. Les més bàsiques seran l'anàlisi literària d'algunes obres importants emmarcades en l'holocaust i/o camps de concentració i la comparativa amb les pel·lícules i documentals sobre el tema. No volem fer un estudi exhaustiu, sinó que volem donar idees perquè la gent tiri per allà on més li interessi. A més a més, serà una bona aportació perquè esmentarem moltes novel·les, articles i pel·lícules d'una manera clara, sintètica i sistemàtica i la manera com treballar-ho a la educació secundària (aportació que pot ser aprofitada per a estudis posteriors).

El meu treball s'adreça a preuniversitaris i universitaris que, com a mi, els agradi la literatura i el cinema. Persones que sentin curiositat pel tema de l'holocaust. Pares, mares i docents que vulguin tenir un altre punt de vista per explicar aquest moment històric als seus fills o alumnat adolescent. És per a aquests destinataris que intentarem fer una aproximació a la literatura que ens envolta i al cinema (que podem veure a les sales de la nostra ciutat). Ensenyarem una pestanya de la història recent a molts estudiants o persones interessades que no l'han viscut i que no en saben res.

Farem servir una metodologia bàsicament deductiva per arribar a la comprovació de les hipòtesis. Primerament, anirem llegint els llibres que hem plantejat a la bibliografia i mirant les pel·lícules de la filmografia per trobar diferents perspectives del holocaust. Feta aquesta tria, desgranarem els fragments més interessants per donar-ne els exemples més significatius que ens ajudaran a assolir els nostres objectius.

Ens hem trobat amb diversos problemes. El primer problema és la falta de material base (un dels problemes de viure en un lloc petit i sense massa bona comunicació). S'ha de

llegir molt material i hi ha molt poc espai per escriure per tant caldrà ser acuradament sintètic. Ara bé, també tenim punts forts: aquests són l'entusiasme i la curiositat que sentim vers aquest tema. Un altre és que aquesta curiositat ja ens ha portat a fer moltes de les lectures i visionar moltes pel·lícules que ara només haurem de rellegir (i d'aquesta manera capturar les informacions més rellevants).

El TFC ens servirà per demostrar els coneixements que hem anat adquirint al llarg de tota la llicenciatura i també per créixer com a persones. També ens servirà com a base per als nois i noies que estudien literatura a l'institut i per a la gent interessada en la literatura i el cinema en general. Per tant podem dir que aquest TFC té una part de recerca i una part de proposta didàctica.

Abans d'acabar m'agradaria donar les gràcies al meu tutor, Josep Pelfort i al meu consultor, Josep Camps, per totes les indicacions, suggeriments i bones idees que m'han transmès (i també els ànims i les empentes). També voldria donar les gràcies als meus dos professors preferits Josep Maria Solà i Salvador Oliva (espero que algun dia podré ser col·lega vostra). I no em vull pas oblidar de donar les gràcies a tota la gent que m'envolta, sense la seva paciència infinita no hauria estat possible realitzar aquest treball, gràcies.

2.- UN PETIT APUNT HISTÒRIC

D'on prové la paraula Holocaust? Quin són els antecedents d'aquesta bogeria? Qui hi havia al poder? Com va poder començar i acabar aquest genocidi? En aquest apartat contestarem breument totes aquestes preguntes.

El mot "holocaust" prové ja dels grecs i dels romans. Per als hebreus, és el sacrifici en què la víctima era consumida pel foc (com explica el *DIEC*). És, segons el Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana, el "sacrifici total".

Entre els grecs, el *sacrifici* era el ritual per excel·lència que segellava l'entesa entre l'home i els déus. Els més solemnes consistien a degollar una víctima animal a l'altar per després coure-la i consumir-ne bona part en un àpat sagrat i comunitari en el qual se'n reservava una part per als déus. De sacrificis n'hi havia de molt variats, alguns d'ells *incruents* o fins i tot sense foc. L'*holocaust* consistia a renunciar totalment a la víctima de tal manera que tota ella era cremada en honor a la divinitat, l'oferent no n'aprofitava res. Era, però, un sacrifici de caràcter funerari.

No se sap quina és la connexió entre el concepte de sacrifici del món antic i el que ha passat a *Holocaust* o *Xoà*. De fet, la matança massiva o “total” hauria d’anomenar-se *genocidi*. Potser la connexió es troba en el fet d’utilitzar forns crematoris en els camps d’extermini? O potser es troba en el fet de “no deixar res de la víctima” i d’incinerar-la als forns crematoris?

Xoà (en hebreu vol dir “catàstrofe”) és el nom amb què els jueus anomenen l’Holocaust. La Xoà va ser la persecució i el genocidi dels jueus portat a terme per l’Alemanya nacionalsocialista durant la segona Guerra Mundial. Es calcula que uns sis milions de jueus van morir a mans del règim nazi.

Per tant aquest genocidi va tenir com a marc històric la segona Guerra Mundial (1939-1945). Aquesta guerra va ser el conflicte més brutal i devastador del segle XX, per diversos motius: la duració i la intensitat, els recursos econòmics i la pèrdua de vides humanes. Hi van participar setanta-dos estats i hi van morir quaranta milions de persones.

El factor desencadenant de la guerra va ser l’expansionisme nazi. Les democràcies occidentals van ser incapaces de frenar-lo. A més, les deficiències derivades del Tractat de Versalles (1919) i de la crisi del 1929 van permetre aquesta expansió del nacionalsocialisme.

Aquest conflicte ha estat anomenat com la “guerra total” que va tenir com a víctima principal la població civil. També va ser una guerra ideològica i racial, que perseguia l’anihilament total de l’enemic; i una guerra econòmica, que va posar la ciència, la tècnica i sistemes socials al servei de les necessitats bèl·liques. Finalment, va ser una guerra civil, perquè a l’interior de determinats països va significar un duríssim enfrontament entre els que morien pels ideals de la democràcia i del socialisme i els que s’alineaven amb el feixisme. Així, la destrucció i la barbàrie genocida provocades per les societats avançades van posar en dubte el caràcter del progrés econòmic i social. La persecució dels jueus va començar recloent-los en guetos, àrees segregades de les ciutats, on van quedar confinats. El gueto de Varsòvia va ser el més important (el podem veure de forma bastant exacta en la pel·lícula *El Pianista* de Roman Polanski). Posteriorment, van ser traslladats a camps de concentració amb la imposició de fer treballs forçats.

La persecució dels jueus, però, va començar abans de la guerra. Les mesures nazis van passar per tres fases: les lleis de Nuremberg van excloure els jueus de la ciutadania alemanya, van prohibir els matrimonis mixtos, van ser perseguits i obligats a portar cosit un distintiu a la roba; la Nit dels Vidres Trencats (del 9 al 10 novembre del 1938), les

botigues i les sinagogues jueves van ser saquejades i destruïdes per les SA (Sturmabteilung o tropes d'assalt) i les SS (*Schutzstaffel* o cos de protecció); la deportació de jueus alemanys i austríacs que van ser detinguts i tancats en camps de concentració i el que es coneix com la “*solució final*”: la destrucció del poble jueu (el gener del 1942 a Wansee, diversos jerarques nazis van aprovar un document en què s'organitzava l'evacuació d'onze milions de jueus als camps d'extermini). Per traslladar-los es van organitzar deportacions, que es van iniciar la primavera del 1942, en què els jueus del gueto de Lodz van ser traslladats al camp d'extermini de Chelmno.

Els primers camps de concentració es van construir el 1933. Més endavant, a mesura que la guerra avançava se'n va intensificar la construcció. Entre els primers cal destacar el de Dachau (destinació de detinguts polítics alemanys, grups ètnics i religiosos, homosexuals, etc.). El 1938 es van construir els de Mauthausen i Ravensbrück (destinació de la majoria de republicans espanyols). El camp d'Auschwitz-Birkenau va ser el més representatiu, considerat un camp d'extermini en què es van posar en pràctica les darreres novetats tecnològiques per a l'extermini en massa de persones (cambres de gas, forns crematoris, etc.). S'hi van arribar a exterminar unes 10.000 persones diàries.

Des del 1942 van funcionar camps més petits, específicament d'extermini (Chelmno, Treblinka, Sobibor...) dissenyats per fer una política de neteja ètnica. Els camps eren espais tancats amb murs, reixats elèctrics i torres de vigilància per evitar fugues. Els presoners vivien en barracons i hi havia uns edificis auxiliars (dutexes, tallers, cuina, infermeria) i estaven sotmesos a unes dures condicions de treball. Els presos eren obligats a dur signes d'identificació de la seva condició (jueus, homosexuals, comunistes), estaven sotmesos a una disciplina ferotge i havien de patir tota mena de maltractaments i de vexacions. Aquestes condicions, juntament amb una mala alimentació i els treballs forçats, provocaven una elevada mortalitat entre els presoners. La SS s'encarregava de la gestió i de l'explotació dels camps sovint en col·laboració amb grans empreses, que hi situaven les fàbriques a prop i utilitzaven els presoners com a mà d'obra esclava (Krupp, Siemens, etc.).

Com va acabar tota la història? Encara avui dia hi ha gent que, tot i les evidències, nega l'existència dels camps de concentració i d'extermini. Aquest moviment ideològic s'anomena “negacionisme” o “revisionisme”. Aquest corrent sovint és antisemita i presenta els fets com a falsejats o si més no intenta minimitzar les persecucions i les massacres sota el règim nacionalsocialista. Al juliol del 1944 l'exèrcit soviètic va arribar a

un dels camps nazis d'extermini, el de Majdanek a Polònia. Els alemanys havien intentat amagar l'extermini massiu de presoners destruint el camp i incendiant el crematori gran, però en l'evacuació precipitada van deixar intactes les cambres de gas. Aquell mateix estiu van arribar a altres camps d'extermini on van poder trobar amb horror interminables fosses comunes. Al gener del 1945 els mateixos soviètics van alliberar Auschwitz, els nazis havien destrossat els dipòsits però es van trobar pertinences de totes les víctimes (vestits d'home i de dona, cabells, etc. Aquell mateix any les tropes britàniques i nord-americanes alliberen els camps de Buchenwald i Dachau. És a partir d'aquest moment que gran part del món s'assabenta de la magnitud de l'horror dels camps d'extermini nazi.

3.- DUES CARES DE LA MATEIXA MONEDA

En aquest apartat demostrarem que no tot és blanc o negre, ni tant sols a ratlles, com deia algú. L'Holocaust té dues cares, les dues cares de la mateixa moneda (com a mínim). Durant molt de temps, sobretot en els camps, hi havia dues realitats: torturadors i torturats. Aquests dos bàndols vivien junts (però no pas barrejats) en un espai i en un temps, no haurien existit pas els uns sense els altres.

En una banda de la moneda hi tenim el nacionalsocialisme, els seus seguidors i com a capdavanters els seus ideòlegs, entre els quals el màxim exponent és: **Adolf Hitler** (1925). Hitler va ser empresonat, a la presó va escriure *Mein Kampf* (La meua lluita), en què va plasmar el seu ideari. Aquest ideari recull molts trets del feixisme: culte al cap, primacia de l'estat, exaltació de la violència i de la joventut. Però també hi trobem trets propis, com l'intens racisme. A més a més, en aquesta ideologia nazi s'incorporen valors tradicionals, com per exemple: es considerava que les dones només s'havien de dedicar a tenir fills i a les tasques de la llar.

En *La meua lluita*, Hitler parla de la concepció racista i racial de la història i assenta les bases dels seus mandats. De fet, en "la Bíblia" del nou règim s'hi fixen els diferents instruments de poder associats a la paraula. L'estil declamatori va substituir l'estil dissuasiu propi de la política.

Klemperer (1975) explica en el seu llibre que, tot i haver observat atentament la llengua del Tercer Reich, encara no entén com Hitler "amb les seves frases barroeres.... amb una retòrica evident i totalment contrària al caràcter lingüístic de l'alemany, va guanyar-se les masses i captivar-les". I sense aquest suport massiu de bona part del poble alemany i altres

països nòrdics i centreeuropeus, pel que fa al pla ideològic, no es podria explicar el “fenomen” de la Xoà.

Per a Hitler, els alemanys pertanyen a la raça ària, raça superior que havia fet totes les grans creacions de la humanitat. Per tant, aquesta raça superior havia d'imposar-se sobre els “pobles inferiors” (llatins, eslaus, gitanos i sobretot jueus). I sobre tots aquells que es considerava que no eren perfectes racialment: els bojos, els discapacitats mentals i físics, els homosexuals... El poble jueu va ser el que es va endur la pitjor part, ja que segons Hitler, la població jueva era la causant de la decadència econòmica i social en què havia caigut Alemanya. Aquesta crisi econòmica i social és el camp de cultiu on creix el nazisme. En la pel·lícula *La Ola* es donen aquests dos motius com a base per “reproduir” el fenomen fascista (crisi econòmica i social).

Els seguidors de Hitler són acusats per Hannah Arendt (filosòfa jueva que va escriure obres importants sobre el totalitarisme, la condició humana, etc.) de tenir una forta mancança, la falta de consciència criminal. Els nacionalsocialistes no tenien capacitat crítica i és el que Arendt defineix com la “banalitat del mal”. També podríem parlar de “la mediocritat del mal”, que veurem més endavant en *L'incinerador de cadàvers* i en *El lector*. Aquesta “mediocritat” ens transmet la idea de com gent normal (fins i tot mediocre) és convertida en còmplice dels horrors nazis.

A l'altra banda de la moneda hi tenim tot Europa (menys Suïssa que eren els abanderats de la imparcialitat però que, a poc a poc es va anar descobrint que tenien forts interessos econòmics perquè es produís la guerra), tots els textos de testimonis que ens han arribat a les nostres mans són documents de les víctimes. Però cal pensar que no per això la societat s'ha distanciat d'aquest poder ultradretà, ja que no és així. En molts països amb alt índex d'immigració, amb crisis econòmiques i socials està sorgint un poder d'extrema dreta que apunta a guanyar unes eleccions i a desbancar els poders centrals i d'esquerres.

A més a més, a la banda dels nacionalsocialistes hem trobat altres llibres com *Tan lluny com els peus em portin* de Josef Martin Bauer. Aquest llibre explica la història d'un coronel alemany empresonat al final de la guerra pels russos que va travessar tot Sibèria per tornar a Munic tot escapant-se d'un camp de treball. Per tant aquesta novel·la ens explica que podem estar a les dues cares de la moneda, en aquest cas Clemens Forell passa de ser un “torturador” (coronel nazi) a ser un torturat (presoner de camp de treball).

4.- LITERATURA

En tota la literatura concentracionària hi ha uns trets comuns. Entre aquestes característiques hi trobem l'omnipresència de la mort. El tracte diari amb la mort fa que els presoners sentin que és una entitat pròpia. La mort es desenvolupa com si fos una malaltia i no el final, els presoners (com veurem després) van perdent les ganes de viure i es van tornant ombres grises, precursors de la mort (el que molts en diuen “mort en vida”). Serà un dels punts claus de moltes de les lectures que comentarem.

Les condicions infrahumanes dels camps fan que esdevingui un infern, un submón on només existeix el turment físic i moral. Els botxins practiquen una bogeria fanàtica d'exaltació de la mort. Els “carcellers” justifiquen la “selecció natural” (estudiada per Darwin), però l'acceleren o l'endarrereixen a voluntat per “dissenyar una societat”. Ja no són els més forts físicament els que sobreviuen, sinó els més forts psicològicament, els que tenen menys remordiments morals i els que tenen sort, com diu Levi en *Els enfonsats i els salvats* (1986).

Troblem molts casos de supervivents que decideixen suïcidar-se. Segons Planas (2006), aquest suïcidi és la conclusió lògica i conseqüent d'una vida que ha perdut tota voluntat de ser viscuda, que cal fugir del passat... Els intel·lectuals jueus que van experimentar la realitat de l'Holocaust s'han decantat a prendre aquesta decisió. El suïcidi de Levi és degut a la vergonya d'haver sobreviscut i d'haver demostrat, amb aquesta supervivència, que no era “bona persona”?

En altres novel·les, articles, etc. trobem el que s'ha anomenat “simbolisme kafkià”. Franz Kafka (1883-1924) és un dels precursors més sorprenents i inquietants de la literatura de l'Holocaust. Primerament, observem en quins anys va escriure les seves obres. Si les llegim ens adonarem amb sorpresa que en obres com *La metamorfosi*, *A la Colònia Penitenciària*, *El Procés* o *El Castell*, la descripció del poder i les seves capricioses manifestacions en contra de l'individu reflecteixen la indefensió que es viurà en els camps. El protagonista de *La metamorfosi* pateix una degradació fins a ser engolit en la maquinària de la mort seriada. En aquest sentit podem comparar l'insecte amb el poble jueu, degradació de l'existència de la humanitat. La família de Gregor Samsa no sembla afectada pel que li passa, fet que ens recorda la passivitat de certs testimonis davant de la destrucció en massa dels jueus. Aquest món kafkià fa de l'individu una peça de l'engranatge i el deshumanitza fins a convertir-lo només en una petita part d'aquesta maquinària. Però *La metamorfosi* no és l'únic llibre on Kafka ens parla d'aquesta manera.

En tota la seva literatura hi ha un to fosc i una situació torturada de la condició humana. L'home lluita entre el patiment injust (físic i/o moral) i un reconeixement de la seva dignitat que no sempre (o gairebé mai) arriba a aconseguir-se. En el conte de *A la colònia penitenciària* es discuteix sobre els drets humans entre botxins i observadors. Kafka s'avança una vegada més a les tortures del nazisme en els camps de concentració (fet que també argumentarà en *El procés*). En totes dues històries són protagonistes la crueltat, l'absurd. A la colònia hi ha una màquina de torturar (amb l'excusa de fer justícia). Els botxins pensen que tenen raó en aquesta manera de creure en la justícia (com els nacionalsocialistes amb la decisió de la *solució final*). A més a més, el conte acaba d'una manera visionària pel que fa al tema que ens incumbeix, el triomf sobre la maldat i la violència a la colònia serà duta a terme per la comunitat internacional. En la novel·la de *El procés* també trobem arguments i temes visionaris. La història comença amb l'arrest del protagonista, Josef K., per un crim que no coneix (com passarà amb la majoria de jueus germanitzats, que seran arrestats pel simple fet de ser jueus, tot i considerar-se plenament germànics o italians, etc.). A partir de l'arrest, K. (anomenat només amb la inicial com els altres personatges de la història, una manera molt eficaç de despersonalitzar els protagonistes, que també utilitzaran als camps de concentració amb els tatuatges de números que porten els presoners) intentarà saber de què se l'acusa, creant una innaccessibilitat a la justícia i a la llei. D'aquesta novel·la procedeix el conte *Davant la llei* que és l'essència del *malson kafkià*. En aquest relat, un home arriba davant la porta de la Llei i pretén travessar-la, però el guardià no li permet. Ja veiem que hi ha mil indicis que fan creure que Frank Kafka és el gran precursor de la literatura concentracionària. En aquest sentit Jordi Llovet situa Kafka dins del corrent d'escriptors profètics (com Nietzsche i Dostoièvski), com si fos un profeta que pogués veure el futur que s'acostava, tot i no haver-lo viscut.

4.1.- ESCRIPTORS CATALANS

Anglada, Maria A. (2004). *El violí d'Auschwitz*. Barcelona: Columna.

El camp d'Auschwitz era un dels més durs ja que estava compost per un camp de treball i un d'extermini. En aquesta novel·la curta es traspuen les dures condicions de vida (abusos, condicions infrahumanes, càstigs i mort) dels camps. Daniel, el protagonista de la novel·la, és un luthier jueu de Cracòvia, que sobreviu a l'infern treballant de fuster. El comandant del camp, Sauckel, afeccionat a la música clàssica, descobreix que en Daniel pot construir

un violí i li exigeix que aquest tingui un so perfecte. En Daniel sobreviu a l'infern del camp gràcies a les seves habilitats de luthier, ja que mentre construeix i repara el violí s'oblida de tot perquè se sent ell mateix, no un número ni un objecte. En Daniel serà alliberat finalment del camp i estarà entre la vida i la mort fins que un dia li retornen el violí que havia fet al camp. El violí acaba a les mans de la Regina, la neboda-filla d'en Daniel.

Tot i ser una novel·la curta d'una escriptora que no ha viscut l'experiència en carn pròpia, hi ha molts fragments a comentar, entre els quals: "Era el segon dia de feina d'ençà que havia sortit de la cel·la i no sabia per quin motiu se li va fer més llarg que el primer. S'adonava que li pujava al cor un defalliment, un fatalisme que tirava a la desesperança. En coneixia els senyals: havia vist emmalaltir companys de *Lager*, deixar-se anar cap a la mort; ara, jeien soterrats als turons del voltant" (Anglada 2004: 27). En aquest fragment se'ns parla de la deixadesa del cos i la ment, precursora de la mort com a malaltia.

En la novel·la també es parla dels nazis bons, un argument que trobem en altres novel·les i pel·lícules, com *El pianista* d'en Roman Polanski o *La lladre de llibres*. La dona d'en Daniel treballa en una fàbrica on "menjava cada dia bones llesques de pa de sègol, que la insòlita bondat de l'industrial li feia comprar de la seva butxaca per als treballadors" (Anglada 2004: 38). La neboda d'en Daniel és salvada per "un oficial alemany ... va treure molts infants del ghetto, d'amagat, en caixes de roba" i ara estava vivint a "casa d'un amic client d'en Daniel que no era jueu, un alemany dels Sudets, un goí de bons sentiments" (Anglada 2004: 39) que la feia passar per neboda.

Amat-Piniella, J. M. (s.d.). *K L Reich*. Barcelona: Edicions 62.

Estem davant d'una novel·la semiautobiogràfica, ja que Amat-Piniella era un home compromès i va estar a Mathausen però s'estima més fer ús de la "forma novel·lada" perquè li sembla més propera a la intimitat. Cal situar *K. L. Reich* dins el cànon de la literatura de l'Holocaust europea per la seva capacitat d'anàlisi i d'aportació moral. Fa ús de l'escriptura com un recer on manternir la dignitat humana, com Primo Levi i com Charlotte Delbo. Aquesta última es va passar els anys dins del camp de concentració recitant poemes i cançons mentalment per recordar-se que era una persona i no un animal. Tots tres, Levi, Delbo i Amat-Piniella tenen una voluntat genèrica de testimoniatge propi, per donar versemblança a les seves històries i utilitat a la seva funesta experiència.

David Serrano ens explica en el seu article dins de *Lectures de batxillerat 2005-2007* que la "veritat" de la novel·la l'aporta l'experiència íntima després d'haver-la interioritzat i

individualitzat, el fet d'exterioritzar-la li dóna l'essència veritable i provoca una lectura col·lectiva de l'horror sofert.

Aquesta novel·la és un *bildungsroman* com el *Candide* de Voltaire o l'*Ulisses* de Joyce. El fet que sigui una novel·la de formació (o de degradació de la condició humana) provoca que la figura de l'heroi es transformi juntament amb el món que l'envolta. En aquests aspectes Amat-Piniella s'apropa a les idees de Semprún que diu que no hi ha memòria veritable sense una estructura narrativa dels records (en aquest cas per això escull Amat-Piniella la forma novel·lada) i s'allunya de Kertész que és partidari de la realitat documental.

K. L. Reich era una novel·la de lectura obligatòria per al batxillerat, en les unitats didàctiques veurem que se'n pot fer una lectura completa o bé una lectura de fragments. Els fragments més durs de la novel·la són quan Amat-Piniella ens parla de les cambres de gas, de la inscripció de les caixes del magatzem (que donen el títol a la novel·la), de la pedrera, de la "superioritat d'esperit" (que Levi esmenta com la superioritat moral), etc.

4.2.- ESCRIPTORS NO-CATALANS

Levi, P. (1996). *Si això és un home*. Barcelona: Edicions 62.

Levi és un dels escriptors que més coses han dit sobre l'holocaust i els camps de concentració. És el primer que s'adona que Kafka és un precursor de la literatura de l'holocaust, mentre està traduint la seva novel·la *El Procés*.

Primo Levi parla del tema de la llengua i la pèrdua de la veu. Molts autors, entre ells Améry, es queden sense llengua materna (que ells consideraven l'alemany) ja que és molt difícil que el teu botxí parli la mateixa llengua que tu. I és per això que els escriptors rebutgen l'idioma que esclavitzava i ordena l'extermini. Els jueus més odiats eren els jueus assimilats, els més germanitzats. Segons Levi, l'alemany dels Lager era una llengua a part (desconeguda, animalitzada, feta per a ús exclusiu dels carcellers i obligada a ser reconeguda com a llengua d'obediència).

Levi afirma que el fet de tancar gent tant diversa (edat, condició, origen, llengua, cultura i costums.....) és el millor "experiment" i "més rigorós que un investigador hauria pogut crear per establir què és essencial i què és adquirit en el comportament de l'animal-home enfront de la lluita per la vida" (Levi 1996: 105). Primo Levi diu que sobreviu perquè a més a més de tenir la voluntat de sobreviure es va ajudar del seu interès per l'ànima humana i la voluntat de sobreviure per explicar les coses que li havien passat en el camp.

La seva voluntat i la tossuderia de veure, en ell mateix i els seus companys persones i no coses... i “sostreure’m així a aquella total humiliació i desmoralització que duia a molts al naufragi espiritual” (Levi 1996: 234) i per tant al deixar-se anar i a la mort.

Un dels temes més impactants de *Si això és un home* és la vergonya. Aquesta vergonya és la que Levi anomena la vergonya del testimoni i del supervivent. És la vergonya que se sent davant de la culpa comesa per un altre. Però també és una vergonya per haver sobreviscut i haver deixat tants companys endarrere, és com diu Levi una “absència de solidaritat”. Com molts companys de camps, Levi esmenta que per sobreviure al camp s’ha de suspendre en moral (també ho diu Piniella), els supervivents són els pitjors, els millors han mort tots.

Fuks, L. (2007). *L’incinerador de cadàvers*. Barcelona: Edicions la Guineu.

En aquesta novel·la monstruosa l’autor ens explica la transformació d’un ésser mediocre, fàcilment influenciable, al principi tolerant, inofensiu i bona persona. És la història de la deformació del protagonista, d’una “normalitat” extraordinària fins al crim execrable de tota la seva família. El protagonista treballa com a incinerador de cadàvers, després comença a fer d’espia per als nazis i després el criden per treballar a les cambres de gas. El seu amic Willi li diu “ets un dels nostres. Ets honrat, sensible, responsable i sobretot... (...) ets fort i valent. Una ànima germànica pura. (...). Ets un escollit” (Fuks 2007: 134). A partir de la pàgina 141 el protagonista fa un gir, la família li comença a tenir por, canvia el quadre del president de Nicaragua per Hitler, parla del crematori com “*del meu Temple de la Mort*” (Fuks 2007: 161), delata tots els jueus que coneix, ven la seva “estimada” muller per un alt càrrec, parla de la següent manera: “no podem suportar paràsits en llocs així” (182), “els dèbils i els inferiors són una càrrega” (184), “cometrim un crim contra la nació (...) si no sabéssim desfer-nos dels paràsits” (187), “I si et pengés, estimada?” (189), etc. Finalment mata tota la seva família. L’autor ens vol relatar d’aquesta manera un fet monstruós, la passivitat dels testimonis davant dels fets que passaven a prop de casa seva (a la casa veïna o al poble del costat). Recordem el que hem comentat més amunt sobre la “mediocritat del mal”. En aquesta novel·la, es parla del programa d’eutenàsia de Hitler, de com volia suprimir totes les “impureses” que no s’ajustaven a l’arquetip ari.

El llibre consta d’un prefaci-introducció de Núria Mirabet que ens fa reflexionar sobre diferents aspectes de la novel·la i de la pel·lícula que se’n va fer després. En aquesta introducció, Mirabet ens explica l’objectiu del autor: “el tema que acostuma a tractar és el

conflicte entre l'individu indefens i la violència i la maldat exteriors, que li maldaten la pròpia integritat, ja fràgil, i li provoquen una deformació del món interior” (Fuks 2007: 8). La visió que tenim de l'holocaust correspon principalment al punt de vista de les víctimes. En canvi *L'incinerador de cadàvers* ens ofereix una altra perspectiva, la de la “novel·la – horror”. Aquesta perspectiva va afectar gran part d'Europa a partir de l'any 1933 i va fer creure que la política de Hitler era bona, “en les seves mans reposa la justa ordenació d'Europa...” (Fuks 2007: 54); “però lluitar per la felicitat i la justícia de cent milions de persones, això! Eliminar l'atur, la misèria i la deshonra de la nació a què ens ha abocat l'enemic, purgar el poble de paràsits i xinxes, conquerir espai vital...” (Fuks 2007: 124). El nostre protagonista parla de la seva feina d'una manera espantosa: “la incineració és absolutament segura i a un li treu totalment la por d'una resurrecció” (Fuks 2007: 105). Durant tota la novel·la hi ha diàlegs i monòlegs sobre el sentit de la mort en remarquem sobretot els que es troben a partir de la pàgina 87.

Com es pot veure, és una de les novel·les, o la novel·la, que dóna una perspectiva molt diferent, la del testimoni innocent que acaba prenent partit en una bogeria absoluta. És una novel·la que no recomanaríem en cap cas per a adolescents, sinó per a gent adulta que busqui una altra perspectiva i visió d'apropar-se a l'Holocaust. I fins i tot en aquest darrer cas cal tenir en compte factors com la intenció simbòlica i l'absurd kafkià.

Ullman, F. (2007). *L'amic retrobat*. Barcelona: Columna.

L'arribada al poder el 1933 de Hitler posa punt final a l'amistat de dos companys d'escola. Un d'ells és jueu, l'altre és membre d'una de les famílies més aristocràtiques de Suàbia. Al llarg d'un any ho havien compartit tot, però arriba un moment en què, fins i tot ells s'adonen que la seva amistat és impossible. El jueu deixarà Alemanya per anar-se'n a Amèrica i oblidar allà el seu país nadiu i el seu gran amic. Trenta anys després, el retroba d'una manera molt especial. El protagonista rep una carta on se li demana una col·laboració econòmica per erigir un monument als nois que havien mort a la Segona Guerra Mundial. Ell esquiva tota l'estona el nom del seu amic, perquè té por d'haver estat traïcionat pel seu millor amic de la infantesa. Finalment quan s'atreveix a buscar el nom del seu amic retroba l'amistat que pensava perduda, ja que el seu amic (que ell pensava que era nacionalsocialista) va ser executat per estar implicat en el complot per assassinar Hitler.

5.- PEL·LÍCULES RELACIONADES

Si considerem que hi ha molta gent que creu que no es pot escriure res sobre l'Holocaust, que després d'Auschwitz ja no existeix la literatura com a tal, que en pensen del cinema? Segons Planas (2006), Kertész és un dels pocs autors que ha opinat sobre aquesta qüestió. Kertész rebutja la pel·lícula de *La llista de Schindler* perquè considera que la reconstrucció no reflecteix la realitat. Planas explica que el que li molesta més a l'autor és el to èpic d'Spielberg (en parlarem més àmpliament més avall).

Segons *La llavor immortal* “el que fa el cinema és evocar els models narratius anteriors amb una posada en escena...” (Balló i Pérez 1995: 9). Amb això ens referim a l'actualització argumental, és a dir agafar obres essencials (amb el seu tema, l'estructura expositiva, la manera temporal de narrar, el clima dramàtic, etc.) i convertir-lo en l'art més característic del segle XX, el cinema.

En aquest apartat, parlarem de pel·lícules que parlen sobre esdeveniments històrics que no tenen la voluntat directa de fer història, però tenen un fort contingut social que, amb el temps, les pot convertir en testimonis importants de la història per conèixer les mentalitats d'una societat en una època determinada. També parlarem de ficció històrica on s'utilitza un passatge de la història o es basen en uns personatges històrics per narrar esdeveniments del passat encara que l'enfocament històric no sigui gaire rigorós (com en el cas de l'última pel·lícula de Quentin Tarantino, *Malditos Bastardos*). Després, parlarem de reconstruccions històriques (com el cas de *Shoah*) que evoquen un període o un fet històric amb la voluntat de fer història.

A primer cop d'ull, pot semblar que no hi ha un criteri per presentar les pel·lícules, però no és així. No es fa servir un criteri cronològic perquè no tindria sentit (ja que estem parlant de pel·lícules que relaten un moment històric concret), ens interessem en el significat i en el suc que podem treure d'aquests documents gràfics, no volem fer una cadena de pel·lícules, sinó que unes s'entrellacen amb altres, etc. i volem tenir una visió global. La descripció, per tant, no pot ser en cap cas homogènia, ja que hi ha pel·lícules que ens interessen des del primer minut fins l'últim i altres, en canvi, en què només volem comentar un passatge concret. Per veure la referència sencera de les pel·lícules podeu observar l'apartat de filmografia.

La llista de Schindler i El pianista

Segons *La llavor immortal*, aquesta pel·lícula té un to messiànic. Spielberg és un director influït pels mites religiosos jueus. Coherentment amb la resta de la seva filmografia, Spielberg es decanta per aquest model argumental (Balló i Pérez 1995: 61).

Com comentaven més amunt, el to èpic amb què s'enfoca el conflicte, l'estereotip i el fet que era una situació en què els conflictes morals quedaven al marge, ja que senzillament no existien. Hi havia un esquema dicotòmic entre bons i dolents i no s'entrecruaven (en la pel·lícula contràriament sí que hi ha filtracions, ni Schindler és tant bo com voldríem, ja que el que ell vol es tornar-se ric, etc. està en contacte amb els dolents, etc). Això és el que pensa Kertész.

A l'altra banda de la pel·lícula de Spielberg, hi trobem *El pianista* de Roman Polanski. S'apropen de manera oposada al genocidi nazi. Spielberg presenta una estètica seriosa però molt cuidada: en canvi, Polanski ens presenta un univers de realisme descarnat, atroç. Tot i aquestes diferències, els dos busquen transmetre el mateix missatge, ensenyar que després de l'Holocaust, encara es pot ser optimista. Tots dos protagonistes, basats en històries reals, persegueixen una visió humanista i positiva de la humanitat. En totes dues pel·lícules, apareix un "nazi bo" que salva a jueus.

Shoah

Joan de Sagarra escriu una ressenya sobre les memòries de Claude Lanzmann (el director de *Shoah*) *Le lièvre de Patagonie* al suplement *Cultura/s* de la Vanguardia. Segons Sagarra, *Shoah* és una de les pel·lícules més sorprenents de tota la història del cinema. La pel·lícula que dura més de 10 hores va tardar més de 12 anys a gravar-se. Lanzmann no vol imatges ni supervivents (com Spielberg) sinó que són tornats de la mort. *Shoah* parla de la mort, del que succeïa a les càmeres de gas.

Carles Torner escriu un article magnífic en *Pou de lletres*, titulat "SHOAH VERSUS HITLER" en què compara la pel·lícula Shoah i la llista de Schindler. Shoah no vol una reconciliació, és un film de morts, de "no passarà".... El lema de Lanzmann és negar-se a comprendre, no hi ha imatges documentals, hi ha silencis llarguíssims, no narra. És una pel·lícula per a la primera generació que mirava l'extrem des de la immediatesa de la memòria dels camps. Planteja de manera radical, la possibilitat mateixa de fer després d'ella altres pel·lícules sobre el mateix tema, fa pensar, fa pensar més.

En canvi, la llista de Schindler és la reconciliació amb la Xoà..... És un film de supervivents, un melodrama de llàgrima fàcil i també de fàcil digestió. Té una pretensió

documental en blanc i negre, fa un relat cinematogràfic de ficció, segon pla Xoà, l'escena dutxa- càmera de gas és una de les més intenses..... Va patir una pluja d'oscars (és com diu David Serrano un dels best-sellers concentracionaris). És el primer pas per mirar l'extrem ja que primer pla és Schindler.... rerefons Xoà.

Totes dues pel·lícules van ser ben rebudes pels negacionistes. Emma Shnur diu que no sap si és bo fer una transmissió massiva a les escoles....

La vida és bella

Hi ha autors que han criticat aquesta pel·lícula, ja que no saben ben bé on ubicar-la, és una tragèdia o bé és una comèdia? En les llengües romàniques i sobretot en el nostre entorn tenim un mot per expressar aquest gènere, de fet on el trobem per primera vegada és a l'obra medieval de *La Celestina*, subtitulada com *Tragicomedia de Calisto i Melibea*.

Ara bé, Kertész que havia rebutjat *La llista de Schindler* accepta aquest punt de vista de Roberto Benigni. L'autor justifica que aquesta ironia és l'únic pont entre la bogeria assassina i la redempció per a la memòria.

Recordem que, en aquesta pel·lícula, el pare (el mateix director Benigni) enganya el seu fill per evitar el decaïment i la por del camp. El progenitor fa creure al seu fill que estan concursant per guanyar punt per bescanviar per un tanc. La realitat és que el que guanyen és la vida, el fet de sortir-ne indemnes (i aquest punt és el que agrada a Kertész, perquè la vida és bella expressa tot sobre el que és absurd d'aquest món horrible).

Nuit et Bruoillard (Nit i boira)

És una pel·lícula documental realitzada per Alain Resnais i text de Jean Cayrol. Tracta sobre la deportació i els camps de concentració a través de les disposicions "Nit i boira" del decret de 1941.

Cayrol, autor del text, havia estat presoner en un camp de concentració durant la guerra. El documental mesurat però esgarrifós obre el camí cap al documental posterior de *Shoah* (que es concentrarà en l'horror de la guerra i de l'extermini).

Nuit et brouillard barreja imatges d'arxiu en blanc i negre i imatges rodades en color. El documental agafa el nom de com els nazis anomenaven als deportats, "*Nacht und Nebel* ", una altra manera de fer-los esdevenir un número, un animal i deixar de formar part de la humanitat.

Aquest reportatge és el primer bastió contra el negacionisme i també un avís sobre els riscos de banalitzar aquest tema (antisemitisme, racisme, totalitarisme que van portar a la persecució dels jueus).

El documental colpeix per la serenor, la calma i la determinació que transmet. Mostra d'una manera molt clara, com uns terrenys i uns barracons, a primera vista normals, formaven part d'una organització racional i tècnica per a l'exterminació de tot un poble. A més a més el text de Cayrol recorda que avui en dia no estem lluny de la tortura, de la humiliació, el terror o l'extermini.

El hundimiento

Pel·lícula basada en els llibres de *L'enfonsament: Hitler i el final del tercer Reich*, de l'historiador Joachim Fest i *Hasta el último momento: la secretaria de Hitler cuenta su vida* de Traudl Junge, secretària del dictador, i l'escriptora Melissa Müller.

Aquest film ens mostra el Berlín del 1945, on estava a punt de succeir la fallida del Tercer Reich. Podem passar alguns fragments de la pel·lícula als nostres alumnes perquè puguin imaginar-se millor els protagonistes reals de la història contemporània. A més a més, es poden passar els fragments on es suïciden Hitler i Eva Braun, etc.

Podem veure que Hitler i el seu cercle de confiança s'han amagat en un búnquer del dictador. També podem passar algun fragment on es vegi com Hitler prepara el seu comiat i el de Eva Braun. Molts del seu cercle opten pel suïcidi, la dona de Goebbels enverina els seus fills. Altres, com la secretària de Hitler, Traudl Junge, aconseguen escapar a l'últim moment.

El gran dictador

En aquest film en blanc i negre, Chaplin plasma de forma simbòlica les ànsies de Hitler de dominar el món. Per tant, aquesta pel·lícula, la primera amb diàlegs sonors de Chaplin, és una gran sàtira sobre el feixisme i el nacionalsocialisme.

Podem passar la pel·lícula sencera o alguns fragments als nostres fills i alumnes. Els fragments que podem passar són: imatges del ghetto (on tots els cartells estan en esperanto menys les pintades dels vidres, on hi diu *jueu* en anglès); el camp de concentració on són enviats el barber i l'oficial Schultz; quan es troben Hitler i Mussolini; quan Hitler juga amb la bola del món que acaba explotant i el discurs del barber fent de Hitler (discurs que podem adaptar nosaltres als temps actuals).

També es pot fer una comparació de noms i personatges, per exemple en Hitler es diu *Astolfo Hynkel*, Bacteria és *Itàlia*, Benzino Napaloni és Benito Mussolini.

El noveno dia

Aquesta pel·lícula explica la història d'un sacerdot catòlic, el pare Kremer, que va ser tancat en un camp de concentració juntament amb molts altres sacerdots catòlics. Kremer pertany a una família influent de Luxemburg. Després de la ocupació alemanya es va negar a acceptar les lleis racistes que condemnaven els jueus i és per aquest motiu que va patir el mateix martiri que ells. La pel·lícula porta aquest nom perquè Kremer té nou dies per convèncer el bisbe de Luxemburg perquè firmi un tractat de col·laboració amb el nazisme. Si no ho aconsegueix la seva família i els altres sacerdots del pavelló poden ser assassinats, si ho aconsegueix obté la llibertat. Els fragments més estremidors són la mort i el martiri d'alguns companys de Lager d'en Kremer, l'angoixa que transmet el protagonista que porta la mort dibuixada a la cara i sobretot el sacrifici que du a terme per la seva fe i pels seus principis humans.

La Ola

Aquest film està basat en un cas que va succeir als Estats Units. Ara bé, la productora cinematogràfica per aconseguir més sensacionalisme canvia d'escenari, dels EUA a Alemanya.

Una bona pel·lícula alemanya per passar als nostres alumnes en el marc d'una setmana cultural o a tutoria, però treballant el rerefons social a història, etc.

La Ola explica com una setmana de projectes d'un institut esdevé l'infern. Un professor d'esquerres que volia explicar l'anarquia es veu abocat a explicar el nacionalsocialisme. Per fer que els seus alumnes entenguin el moviment polític i social crea un grup feixista.

Enemigo a las puertas

Hem afegit aquesta pel·lícula bèl·lica perquè ens transporta en plena batalla d'Stalingrad. Dins d'aquesta batalla hi ha l'heroi, un franc tirador rus anomenat Vassili i l'antiheroi, un franc tirador alemany anomenat Koenig. El paper principal de la pel·lícula es descriure el paper de la propaganda que tenen els dos fronts, que utilitzen la imatge dels franc tiradors com a metàfora de la lluita dels dos exèrcits.

Les escenes que val la pena tenir presents són el bombardeig alemany sobre el Volga i la lluita entre els dos franc-tiradors en els edificis en ruïnes de la ciutat.

Aquesta pel·lícula podem relacionar-la una gran novel·la *Vida i destí* de Vassili Grossman sobretot pel punt de vista dels russos. Però d'altra banda en aquesta novel·la trobem un fragment a comentar. El protagonista ens explica la distinció dels diversos presoners i sobretot la presència de criminals comuns que vigilaven els presoners i eren (en ocasions) més violents que la mateixa SS. Al mateix temps, i de manera molt simbòlica ens explica que era per a ell el nacionalsocialisme: “Als ulls de Mikhaïl Sídorovitx [un dels nombrosos protagonistes], el pitjor era que el nacionalsocialisme no portava monocle, no tenia l'aire altiu d'un cadet de segona fila, no era estrany al poble. Al camp, el nacionalsocialisme no vivia apartat del poble pla, li agradaven les mateixes bromes i les seves bromes feien riure; era plebeu i es comportava de manera plana; coneixia a la perfecció la llengua, l'ànima i la mentalitat d'aquells que havia privat de llibertat” (Grossman 2008: 16).

Malditos bastardos

L'última pel·lícula de Quentin Tarantino és una recreació de ciència ficció sobre un grup de jueus que porten a terme l'assassinat de Hitler. Aquesta pel·lícula no recomanada per a adolescents explica com el destí uneix una noia jueva (Shosanna, que ha perdut tota la seva família en mans d'un coronel nazi), una agent secreta (que treballa per als aliats), un tinent (Aldo Raine) i un grup de soldats jueus. Aquest grup vol acabar amb els màxims líders del Tercer Reich en un cinema de París. Per entendre'ns, és com si, l'operació Valkiria hagués arribat a bon port.

Tarantino busca la provocació sobretot amb l'elecció del tema. La seva elecció no és a favor de la memòria històrica i de la pau com en el cas de Spielberg. Tarantino busca una resposta venjativa amb violència a la violència.

Aquesta pel·lícula té alguns inconvenients entre els quals hi comptem la gran violència que transmet i la ciència-ficció de la pel·lícula. Per tant, és un film que recomanaria només a la gent adulta que sapigués en què va consistir el feixisme, què va passar, quins personatges hi va haver i també que els agradin les pel·lícules de “sang i fetge”.

Perlasca: un eroe italiano

El protagonista d'aquesta mini-sèrie es diu Giorgio Perlasca, és un ciutadà italià que es troba a Hongria per negocis d'importació i exportació de carn. Es troba en una situació

rocambolésca, l'ambaixada espanyola plena de jueus refugiats, etc. Perlasca s'adona del tracte inhumà que reben els jueus per part dels nazis i decideix implicar-se en una feina humanitària que posarà en perill la seva vida. Perlasca es manté a Budapest i evita la mort de molts jueus i la destrucció total del ghetto de la ciutat.

Com que la mini-sèrie és molt llarga, podem passar alguns fragments als nostres alumnes, per exemple: algunes imatges on es vegi el tracte vexatori dels nazis cap als jueus, imatges del ghetto, etc.

El noi del pijama de ratlles

Aquesta pel·lícula basada en la novel·la homònima de John Boyne ens dóna molt joc per parlar de l'holocaust a un públic infantil-juvenil. Podem fer el llibre com a lectura a 4t d'ESO o bé a Batxillerat. Però també podem fer un treball de comparació entre fragments del llibre i de la pel·lícula, com podeu veure en les unitats didàctiques.

L'acció és narrada des d'una òptica innocent, la d'un nen, Bruno, que és fill d'un oficial nazi destinat a Auschwitz (Out-With com diu en Bruno). Aquest es fa amic de Samuel, un nen jueu que està a dins el camp i que va amb els pantalons i la camisa a ratlles (amb un pijama de ratlles com diu en Bruno). Aquesta visió distorsionada de la realitat es pot utilitzar com a activitat per als nostres alumnes, per exemple: caldrà que busquin els noms que Bruno diu malament i la seva versió correcta, etc.

Tot i ser una novel·la i una pel·lícula d'apariència infantil és estremidora pel teló de fons. Alguns periodistes australians han destacat la lectura didàctica que pot tenir el llibre quan els fills els preguntin als pares sobre l'Holocaust.

El lector

En aquesta pel·lícula inspirada en el llibre homònim no hi veiem cap crim, cap càstig, cap camp de concentració ni extermini... però hi veiem una història que ens relata les conseqüències de la Xoà, des d'un punt de vista diferent. El protagonista, un jove de 15 anys, torna a casa seva des del col·legi i cau al carrer malalt. Una dona de 30 anys el recull i el guareix. Entre els dos comença una idil·li apassionat, una relació d'amor, sexe i literatura (ja que la dona no sap llegir i és el protagonista que li llegeix històries). Inesperadament, la dona desapareix i torna a aparèixer vuit anys després, quan el jove ja és un estudiant universitari de dret. En un judici contra els col·laboradors de l'Alemanya nazi el protagonista troba la seva amant, inculpada d'haver treballat en diversos camps de

d'extermini. La dona no es vol defensar, perquè ningú sàpiga que és analfabeta. Estem davant de la “mediocritat del mal”, una dona que ni tant sols sap llegir acusada de participar en l'horror nazi.

Per tant, aquesta pel·lícula ens ensenya des d'un punt de vista molt diferent el concepte de camp d'extermini i també com afecta tota aquesta història a la gent que la va viure de ple, als que van ser testimonis i fins i tot a la gent (que degut a la seva curta edat) no van interaccionar amb la història. Per tant, veiem el drama col·lectiu del poble alemany de postguerra.

Valquíria

Un coronel alemany torna greument ferit de l'Àfrica per unir-se a la resistència alemanya i ajudar a organitzar l'Operació Valquíria (que volia reemplaçar Hitler un cop mort). Per tant, és una bona pel·lícula per comentar aquesta “operació” suïcida.

6.- COM TRANSMETRE L'HOLOCAUST ALS NOSTRES ADOLESCENTS.

Aquest episodi terrorífic és clau per a la història dels jueus, per a Alemanya, per a tot Europa i per al món. Però segons Álvaro (2009), a Espanya, a causa i conseqüència de la guerra civil i dels anys de dictadura, aquest episodi de la història no està tan estudiat ni forma part de l' “imaginari col·lectiu”. Al nostre país ja tenim prou feina amb els desgavells de la guerra civil i de la dictadura, deuen pensar alguns.

Ara bé, Torralba (1998) esmenta T. Adorno parlant de l'educació després d'Auschwitz. Aquest filòsof diu: ‘L'exigència fonamental que Auschwitz no es repeteixi mai més és la primera i la fonamental en l'educació’. Torralba explica que amb aquesta expressió d'Adorno vol que la finalitat de l'educació sigui “evitar que es produeixi la barbàrie, o dit, en sentit positiu, assentar les bases d'una societat justa, lliure i fraterna” (Torralba 1998: 13). Però no s'ha obtingut pas aquest objectiu perquè, com hem vist, Auschwitz s'ha reproduït una i altra vegada i de maneres molt diferents (Bòsnia, Rwanda...).

En aquest apartat, ens proposem donar unes quantes eines per facilitar al professorat i als pares el paper de transmissors de la Xoà. No pretén ser un índex de llibre ni pel·lícules, sinó només un petit guió amb uns quants cabdells que podrem anar descabdellant al nostre antull.

Aquestes unitats es poden treballar des de la matèria de llengua i literatura catalana principalment però també des de llengua i literatura castellana i també des de llengua francesa o anglesa. I s'han creat a partir del DECRET 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 4915, 29.6.2007) i l'Ordre EDU/295/2008, de 13 de juny. A més a més, hem utilitzat la programació didàctica personal per a les oposicions de 20 de juny de 2009.

Cal tenir present, però, que s'ha d'estar amatent a la actualitat, cada dia surten articles o documentals interessants. Per exemple: el passat dijous 3 de desembre, *El País* va oferir a la seva contraportada una entrevista amb Otelo Saraiva de Carvalho que diu "Los jóvenes no tienen idea de qué fue el fascismo". Un altre exemple d'actualitat que ens serviria per als nostres alumnes seria que el dijous dia 10 de desembre de 2009, Televisió de Catalunya va oferir un reportatge sobre el camp de concentració d'Argeles. I el diumenge 20 de desembre de 2009 el telenotícies donava com a gran notícia el reportatge d'Enric Marco (expresident de l'Amical Mathausen, per haver mentit), en aquest reportatge diu que explica tota la seva veritat. I també justifica la seva mentida, tot dient: "Vaig mentir per portar la veritat". I tampoc podem oblidar les noves tecnologies, ja que per la xarxa ens ha arribat un correu electrònic on s'explica que hagués passat si hagués existit el facebook l'any 1936.

Primerament però ensenyarem una unitat didàctica completa. Després només comentarem i fixarem els apartats que ens interessaran. En blau consten les parts relacionades amb el nostre treball.

UD	Títol de la UD	Curs	Nº de Sessions	Temporització
7	Què vols ser quan siguis gran? Luthier?	4t ESO	9 i 1 per la prova	2r trimestre
Objectius didàctics 1.- Llegir i comprendre fragments d'obres narratives cabdals de la literatura catalana de la postguerra. 2.- Conèixer el context històric i social en què sorgeixen les manifestacions de la literatura de postguerra. 3.- Identificar la funció i l'estructura de les proposicions subordinades. 4.- Reconèixer i aplicar les normes ortogràfiques d'ús de les grafies <i>p/b</i> , <i>t/d</i> , <i>c/g</i> i <i>b/v/w</i> . 5.- Ampliar el vocabulari relacionat amb el camp semàntic dels oficis . 6.- Familiaritzar-se amb l'estructura i les característiques de la carta de presentació i la sol·licitud de feina. 7.- Acabar la lectura obligatòria amb l'entrega del treball cooperatiu sobre <i>El violí d'Auschwitz</i>.				

Continguts	Competències bàsiques	Educació en valors (eixos transversals)
<p>1.- La poesia de postguerra: context, característiques i principals autors i obres.</p> <p>2.- Les proposicions subordinades: classificació. Les proposicions subordinades substantives: formes i funcions.</p> <p>3.- Vocabulari del camp semàntic dels oficis.</p> <p>4.- Les consonants <i>p/b</i>, <i>t/d</i> i <i>c/g</i>. Les consonants <i>b/v/w</i>.</p> <p>5.- La carta de presentació. La sol·licitud de feina.</p> <p>6.- L'entrega de treballs de lectura.</p>	<p>1.- Llegir textos narratius de l'època de la postguerra i valorar la tasca dels escriptors que contribuïren a recuperar la narrativa catalana.</p> <p>2.- Identificar les funcions d'una proposició subordinada substantiva dins d'una oració composta.</p> <p>3.- Escriure amb correcció tota mena de textos amb el repàs d'algunes normes d'ortografia.</p> <p>4.- Enriquir el vocabulari propi sobre els oficis.</p> <p>5.- Saber redactar una carta de presentació i emplenar una sol·licitud de feina a l'hora de respondre a una oferta laboral.</p>	<p><i>Educació en les tecnologies de la informació:</i> Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</p> <p><i>Educació moral i cívica:</i> Respecte pels valors i creences diferents als propis.</p>
<p>Activitats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avaluació inicial - Llengua oral: <p>Contextualització històrica a través de l'àrea de socials (pel que fa a la postguerra espanyola), cal recordar que el marc històric de El violí d'Auschwitz ja va ser explicat en el tema 5, just abans de les vacances de Nadal.</p> <p>Presentació de la poesia de postguerra a mesura que es fa la consulta de l'apartat <u>Literatura Poesia</u> (edu365), on hi ha un espai per a l'època de la revolta i l'exili, i un estudi detallat de Riba, Espriu i Oliver. Treball individual de cada poeta.</p> <p>S'iniciarà per Carles Riba amb la lectura d'un sonet sobre sensacions que produeix l'estimada en el poeta ("La meva ànima..." <i>Salvatge cor</i>).</p> <p>Seguidament es presentarà Salvador Espriu a través d'un poema sobre l'exili ("A la vora del mar...", <i>Cementiri de Sinera</i>).</p> <p>S'acabarà amb la lectura de <i>Corrandes d'exili</i> per presentar Joan Oliver "Pere Quart".</p> <p>Posteriorment, en parelles els alumnes buscaran (i editaran per al projecte final, amb noves parelles) informació d'un dels autors per relacionar-la amb el poema.</p> <p>Memoritzaran un poema, el recitaran i s'establirà un comentari col·lectiu en què la parella aportarà dades argumentades.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llengua escrita: Fer les activitats de la web www.uji.es/serveis/slt/cal/fitxes <p>Consulta de pàgines web per trobar feina, llegir demandes laborals i redactar en parelles una carta de sol·licitud adjuntant-hi el currículum individual, tot amb el programa word i en versió .pdf</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llengua escrita: <p>(ortografia): omplir buits, relacionar, reflexió sobre normes i fonètica...</p> <p>Reforç: relació, identificació i escriptura de frases.</p> <p>Ampliació: separar grups, fer frases per distingir significats.</p> <p>Individual: <i>Activitats de llengua catalana</i> (JClic), <i>Salc</i>, <i>Dictats en línia</i> (també a classe). <i>Practica l'ortografia</i>.</p> <p>(gramàtica): marcar sintagmes, identificar i analitzar sintagmes, ampliar sintagmes i canviar complements.</p> <p>Reforç: ordenar</p>		

<p>Ampliació: substantivació</p> <p>Individual: (edu365), <i>Salc</i>.</p> <p>(lèxic): Distingir mots populars i cultismes, corregir, omplir buits, distingir polisèmia i homonímia.</p> <p>Reforç: exercicis de distinció de mots.</p> <p>Ampliació: deducció de significats, etc.</p> <p>Individual: <i>Salc</i></p> <p>- Treball de la lectura 1:</p> <p>Després de la lectura de tot el llibre (en veu alta a classe, en lectura teatralitzada dels diàlegs, en lectura silenciosa a classe i a casa, etc.) en grups de tres o quatre es prepararà un treball (presentació de PowerPoint). En aquest treball hi constarà com a mínim: fitxa bibliogràfica, bibliografia de l'autora, context històric, resum de la novel·la, tria de mínim tres fragments (com a mínim) que ens hagin impressionat i el motiu, petit comentari de text que es repartirà per a tots els companys de la classe (que servirà com a material complementari per a la prova escrita de l'avaluació final de la unitat, en la consolidació i adquisició de la competència estètica i literària i de competència oral i escrita). http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/lectures/violi/index.htm</p> <p>- Treball de la lectura 2:</p> <p>En aquest curs s'estudia història contemporània, això vol dir que tindran els conceptes històrics (bases racistes del règim hitleria, 2a guerra mundial...). Aquesta base els pot anar molt bé per entendre la ironia de <i>La vida és bella</i> i el llenguatge infantil del protagonista d' <i>El nen del pijama de ratlles</i>.</p> <p>- Avaluació final de la unitat (part escrita, part oral).</p>	
<p>Criteris d'avaluació: procediments i activitats d'avaluació</p> <p>1.- Utilitzar els coneixements literaris en la comprensió i valoració de textos breus o fragments, tot tenint en compte els temes, les característiques del gènere i la funcionalitat dels recursos retòrics del text.</p> <p>2.- Mostrar coneixement d'autors/es i obres de la narrativa de postguerra.</p> <p>3.- Expressar-se amb precisió fent ús de mots del camp semàntic dels oficis.</p> <p>4.- Aplicar les estratègies per a la correcció lingüística i revisió gramatical dels textos.</p> <p>5.- Comprendre i redactar sol·licituds de treball i cartes de presentació.</p> <p>6.- Aplicar les estratègies adients per a dramatitzar una entrevista de treball.</p>	<p>Instruments d'avaluació:</p> <p>1.- Avaluació inicial</p> <p>2.- Observació directa (av. formativa)</p> <p>3.- Treballs individuals i posada en comú (av. formativa)</p> <p>4.- Preguntes i respostes orals (av. formativa)</p> <p>5.- Realització de la prova final de la UD (av. final)</p> <p>6.- Altres instruments d'avaluació.</p>
<p>Metodologia: Tècniques deductives per treballar l'exposició oral i la redacció d'informes. Enfocament real (motivador) que es fa de la recerca de feina.</p> <p>Recursos i material: Suport informàtic</p> <p>Espais a utilitzar: Aula d'informàtica, aula normal, aula d'audiovisuals per fer les exposicions, etc.</p>	
<p>Connexions interdisciplinàries: Socials per explicar el context històric</p>	
<p>Algunes connexions interessants i altres :</p> <p>www.xtec.cat</p> <p>www.uji.es/serveis/slt/cal/fitxes</p> <p>www.uoc.edu/lletra</p> <p>www.edu365.cat/eso/muds/catala/lectures/violi/index.htm</p>	

Com podem veure, en una unitat didàctica completa hi ha molts apartats que, pel que nosaltres necessitem no ens són interessants (com per exemple el *funcionament de la llengua*). Per tant, en les unitats que hem creat per al TFC només comentarem els objectius de literatura, els continguts i les competències que s'hi relacionin, l'educació en valors, les

connexions interdisciplinàries, els criteris d'avaluació i sobretot les activitats i el material que utilitzarem (siguin lectures, connexions o altres). Tot el material està seleccionat a partir de criteris de metodologia competencial i al mateix temps sota criteri personal.

UD	Títol de la UD	Curs						
1	Qui era Anna Frank?	1r ESO						
<p>Objectius didàctics</p> <p>1.- Assolir els objectius següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llegir en veu alta un text narratiu i copsar-ne els aspectes més significatius. - Identificar els gèneres literaris i saber què és una narració. - Dominar l'ordre alfabètic. - Reconèixer les categories lèxiques. - Practicar l'ortografia de la vocal neutra. - Reconèixer i conjugar el present d'indicatiu. 								
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">Continguts</th> <th style="width: 33%;">Competències bàsiques</th> <th style="width: 33%;">Educació en valors (eixos transversals)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>1.- Dimensió comunicativa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals - Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals (comprensió lectora i resum de textos) - Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals (lectura expressiva, descripció...) <p>2.- Dimensió estètica i literària</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els gèneres literaris. - La narrativa: el conte i la novel·la. - La prosa i el vers. - Gust per la lectura. - Presa de consciència de les possibilitats literàries pròpies. </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>1.- Competència comunicativa oral i escrita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expressar oralment records personals i familiars. - Llegir en veu alta de manera expressiva. - Explicitar oralment i per escrit conceptes lingüístics i literaris. - Efectuar oralment salutacions, presentacions i comiats. - Redactar textos descriptius coherents. - Ser precís en el repertori lèxic. <p>2.- Competència literària</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llegir textos literaris amb èxit de comprensió i gaudiment. - Tenir coneixements teòrics bàsics sobre els textos literaris. <p>3.- Competència del tractament de la informació i digital</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fer recerca d'informació eficaç a través d'Internet. <p>4.- Competència d'aprendre a aprendre</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recórrer a les tècniques més conegudes per millorar l'anàlisi literari i gramatical. - Acceptar i aplicar les normes ortogràfiques i morfosintàctiques de la llengua. </td> <td style="vertical-align: top;"> <p><i>Educació en les tecnologies de la informació: Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</i></p> <p><i>Educació moral i cívica: Respecte pels valors i creences diferents als propis.</i></p> <p><i>Educació per la pau i el desenvolupament</i></p> <p><i>Educació per la interculturalitat i la diversitat..</i></p> </td> </tr> </tbody> </table>			Continguts	Competències bàsiques	Educació en valors (eixos transversals)	<p>1.- Dimensió comunicativa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals - Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals (comprensió lectora i resum de textos) - Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals (lectura expressiva, descripció...) <p>2.- Dimensió estètica i literària</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els gèneres literaris. - La narrativa: el conte i la novel·la. - La prosa i el vers. - Gust per la lectura. - Presa de consciència de les possibilitats literàries pròpies. 	<p>1.- Competència comunicativa oral i escrita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expressar oralment records personals i familiars. - Llegir en veu alta de manera expressiva. - Explicitar oralment i per escrit conceptes lingüístics i literaris. - Efectuar oralment salutacions, presentacions i comiats. - Redactar textos descriptius coherents. - Ser precís en el repertori lèxic. <p>2.- Competència literària</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llegir textos literaris amb èxit de comprensió i gaudiment. - Tenir coneixements teòrics bàsics sobre els textos literaris. <p>3.- Competència del tractament de la informació i digital</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fer recerca d'informació eficaç a través d'Internet. <p>4.- Competència d'aprendre a aprendre</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recórrer a les tècniques més conegudes per millorar l'anàlisi literari i gramatical. - Acceptar i aplicar les normes ortogràfiques i morfosintàctiques de la llengua. 	<p><i>Educació en les tecnologies de la informació: Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</i></p> <p><i>Educació moral i cívica: Respecte pels valors i creences diferents als propis.</i></p> <p><i>Educació per la pau i el desenvolupament</i></p> <p><i>Educació per la interculturalitat i la diversitat..</i></p>
Continguts	Competències bàsiques	Educació en valors (eixos transversals)						
<p>1.- Dimensió comunicativa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals - Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals (comprensió lectora i resum de textos) - Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals (lectura expressiva, descripció...) <p>2.- Dimensió estètica i literària</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els gèneres literaris. - La narrativa: el conte i la novel·la. - La prosa i el vers. - Gust per la lectura. - Presa de consciència de les possibilitats literàries pròpies. 	<p>1.- Competència comunicativa oral i escrita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Expressar oralment records personals i familiars. - Llegir en veu alta de manera expressiva. - Explicitar oralment i per escrit conceptes lingüístics i literaris. - Efectuar oralment salutacions, presentacions i comiats. - Redactar textos descriptius coherents. - Ser precís en el repertori lèxic. <p>2.- Competència literària</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llegir textos literaris amb èxit de comprensió i gaudiment. - Tenir coneixements teòrics bàsics sobre els textos literaris. <p>3.- Competència del tractament de la informació i digital</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fer recerca d'informació eficaç a través d'Internet. <p>4.- Competència d'aprendre a aprendre</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recórrer a les tècniques més conegudes per millorar l'anàlisi literari i gramatical. - Acceptar i aplicar les normes ortogràfiques i morfosintàctiques de la llengua. 	<p><i>Educació en les tecnologies de la informació: Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</i></p> <p><i>Educació moral i cívica: Respecte pels valors i creences diferents als propis.</i></p> <p><i>Educació per la pau i el desenvolupament</i></p> <p><i>Educació per la interculturalitat i la diversitat..</i></p>						
<p>Activitats:</p> <p>Versió 1</p> <p>Llegir i treballar fragments de diversos llibres.</p> <p>Fragments del <i>Diari d'Anna Frank</i>. A partir d'aquests fragments treballarem la concepció del "diari personal" a més a més del valor de l'amistat, l'educació per la pau i el desenvolupament, l'educació per la interculturalitat i la diversitat, etc....</p> <p>Cal fer activitats que destaquin el testimoni de Frank, el fet de la immigració, de viure amagats i tancats durant més de dos anys. També caldrà fer activitats per descobrir què va passar quan van ser detinguts i enviats a camps de concentració.</p> <p>En el marc de l'intercanvi Comenius amb Holanda es pot treballar el <i>Diari d'Anna Frank</i> des d'una perspectiva historicista i real, podem visitar la seva casa d'Amsterdam, etc.</p> <p>Fragments de <i>La lladre de llibres</i>. A partir d'aquests fragments treballarem els mateixos valors però des d'una perspectiva més optimista i fantasiosa.</p> <p>Versió 2</p> <p>Lectura íntegra de <i>Cuando Hitler robó el conejo rosa</i> de Judith Kerr, ens transporta de manera dolça, delicada i amb final feliç a una</p>								

infantesa truncada per la segona guerra mundial. Podríem llegir el llibre i anar donant pinzellades, per exemple: pintar un mapa del recorregut que fan els protagonistes, fer una llista de pel·lícules i llibres relacionats amb l'Holocaust, pensar el per què del títol, posar-nos en el lloc de la protagonista.

Versió 3

La tercera proposta per a un primer d'ESO seria llegir un llibre com per exemple *L'Asmir no vol fusells* de Christobel Marringley. Aquesta novel·la ens retrata la fugida d'una família de la guerra de Iugoslàvia. Podríem treballar el racisme i el genocidi de diferents guerres. Es tracta de veure que ningú no està exempt de patir unes vexacions pel seu color de pell, per la seva religió, pel seu país, pel seu nom, etc. El fet que els nostres alumnes encara no haguessin nascut durant aquesta guerra farà que parlin amb els seus pares i els seus avis (aquest enllaç més recent ens pot portar a parlar d'altres genocidis, com el dels jueus o bé demostrar que per desgràcia encara existeix a l'actualitat, com per exemple a Sudan, Rwanda, Cambodja, Iran i Irak, etc.

Possibles preguntes i activitats per treballar aquesta lectura:

- La guerra és bona? / - Quan va començar la guerra de Bòsnia? Quan va acabar? / - Dibuixa un mapa de Bòsnia. / - Quants quilòmetres hi ha entre la teva ciutat i el lloc on has anat més llunyà? / - Quants quilòmetres hi ha entre la teva ciutat i Sarajevo?
- Et pensaves que era tan a prop? (molts pensen que les guerres es duen a terme a llocs exòtics i irreconeixibles, es queden molt parats quan veuen que aquesta guerra es va dur a terme tan a prop de casa seva) / - Quants anys té en Asmir actualment?
- Què hauries fet tu en el lloc de l'Asmir? / - Creus que ens pot passar a nosaltres? / - Coneixes alguna altra guerra que hagi afectat la nostra manera de ser? / - Quins llibres i pel·lícules has vist que parlin sobre la guerra? Digues quin t'ha semblat més bo i perquè?
- Recomanaries aquest llibre a algú? Per què? (...)

Críteris d'avaluació: procediments i activitats d'avaluació

- 1.- Participar activament i reflexivament en interaccions orals, escrites i audiovisuals per a l'aprenentatge i per a les relacions socials, dins i fora de l'aula i amb l'ús dels recursos de les TIC.
- 2.- Comprendre textos (orals, escrits i audiovisuals) de la vida acadèmica i altres situacions comunicatives...
- 3.- Comprendre i sintetitzar seqüències audiovisuals ... relacionades amb les tipologies narrativa, descriptiva.
- 4.- Produir textos (orals, escrits i en diferents suports) narratius, descriptius i conversacionals...
- 5.- Aplicar diferents procediments i formats per enriquir els textos orals, escrits o audiovisuals.
- 6.- Mostrar interès per la millora de l'expressió oral, escrita i audiovisual pròpia i aliena i respectar les opinions d'altri.
- 7.- Exposar l'opinió sobre la lectura d'una obra completa adequada a l'edat; reconèixer-ne el gènere i l'estructura global; valorar de manera general l'ús del llenguatge; i relacionar el contingut amb la pròpia experiència.
- 8.- Escriure textos, en suport paper o digital, prenent com a model un text literari treballat a l'aula o realitzar-ne alguna transformació senzilla.
- 9.- Participar activament i reflexivament en l'avaluació (autoregulació, coavaluació) del propi aprenentatge i el dels altres amb una actitud activa i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i ús de les llengües.

Instruments d'avaluació:

- 1.- Avaluació inicial
- 2.- Observació directa (av. formativa)
- 3.- Treballs individuals i posada en comú (av. formativa)
- 4.- Preguntes i respostes orals (av. formativa)
- 5.- Realització de la prova final de la UD (av. final)
- 6.- Altres instruments d'avaluació.

Connexions interdisciplinàries: Socials per explicar el context històric

Algunes connexions interessants i altres :

Diari d'Anna Frank

http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/lectures/annafrank_noia/index.htm

http://clic.xtec.cat/qv_biblio/act.jsp?activity_id=42

UD	Títol de la UD	Curs
6	Segur que la vida és bella?	2n ESO, 3r ESO
Objectius didàctics		
1.- Assolir els objectius didàctics següents:		

<p>- Llegir en veu alta un conte en forma de carta i identificar-ne els elements més significatius. -Aprendre a distingir l'autor del narrador i a identificar el punt de vista emprat en una narració.</p> <hr/> <p>- Llegir en veu alta un conte inspirat en novel·les d'aventures i copsar-ne els trets més significatius. - Conèixer i valorar obres significatives de la literatura catalana. - Analitzar i elaborar textos informatius de caire periodístic. - Expressar estats d'ànim.</p>		
<p>Continguts</p> <p>2n ESO</p> <p>1.- Dimensió comunicativa - Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals - Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals (lectora, personificació). - Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals (Lectura expressiva, explicitació de conceptes, producció de comparacions lliures i lexicalitzades, Producció d'un text en forma de carta). - Coneixements del funcionament de la llengua i el seu (Elements de la comunicació entre persones, els tipus de textos segons el canal utilitzat, els tipus de textos segons la funció comunicativa, el text informatiu, l'exposició de fets en textos que siguin adequats, coherents i cohesionats, conjugació verbal: les formes compostes; el perfet d'indicatiu.)</p> <p>2.- Dimensió estètica i literària • L'autor i el narrador en una obra narrativa. • El punt vista: intern o extern. • El narrador en les obres autobiogràfiques. • Gust per la lectura. • Presa de consciència de les possibilitats literàries pròpies.</p> <hr/> <p>3r ESO</p> <p>1.- Dimensió comunicativa - Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals - Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals - Comprensió lectora oral i escrita de textos literaris basada en preguntes. - Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals - Creació de textos de tipus periodístic. - Esforç per millora del propi treball. - Seguiment de les convencions gràfiques i lingüístiques en la presentació de textos. - Els elements d'una carta.</p> <p>2.- Dimensió estètica i literària - El gust per la lectura literària. - Interès per la història de la literatura i els autors clàssics. - Els textos literaris.</p>	<p>Competències bàsiques</p> <p>1.- Competència comunicativa oral i escrita - Expressar oralment una decisió personal. - Llegir en veu alta de manera expressiva. - Explicitar oralment i per escrit conceptes lingüístics i literaris. - Redactar textos informatius coherents. - Ser precís en el repertori lèxic. - Expressar-se sobre molèsties, ferides, mals o malalties. - Redactar textos breus del gènere periodístic. - Redactar una carta segons els models convencionals. - Observar amb interès i consciència els informatius televisius. - Utilitzar amb consciència i eficàcia els signes de puntuació. - Expressar oralment sentiments.</p> <p>2.- Competència literària -Llegir textos literaris amb èxit de comprensió i gaudiment. - Tenir coneixements teòrics bàsics sobre els textos literaris. - Interessar-se per temes, autors i personatges literaris dels clàssics catalans.</p> <p>3.- Competència del tractament de la informació i digital - Fer recerca d'informació eficaç a través d'Internet. - Consultar amb èxit la premsa digital.</p> <p>4.- Competència d'aprendre a aprendre - Recórrer a les tècniques més conegudes per millorar l'anàlisi literària i gramatical. - Acceptar i aplicar les normes ortogràfiques i morfosintàctiques de la llengua.</p> <p>5.- Competència d'autonomia i iniciativa personal - Expressar un text elaborat davant un públic.</p> <p>6.- Competència social i ciutadana - Apreciar el valor cívic i social de la premsa escrita.</p>	<p>Educació en valors (eixos transversals)</p> <p><i>Educació en les tecnologies de la informació: Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</i></p> <p><i>Educació moral i cívica: Respecte pels valors i creences diferents als propis.</i></p>
<p>Activitats:</p> <p>Bloc d'activitats 1:</p>		

Per aquests dos cursos es pot treballar l'holocaust a partir de fragments dels dos llibre esmentats per a primer i també veure pel·lícules íntegres o fragments com *La vida és bella*. (3r d'ESO, ja que cal entendre la ironia i el sacrifici del pare cap al fill, es pot treballar també des de tutoria).

Bloc d'activitats 2:

Treballar fragments de *El nen del pijama de ratlles* tant en versió novel·la com en pel·lícula. Cal recordar que tractem un tema molt dur però que tant la versió novel·la com pel·lícula no tenen violència explícita.

Bloc d'activitats 3:

Llegir fragments de *K.L. Reich*, i realitzar la proposta de treball del portal edu365,

<http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/lectures/reich/index.htm>

<p>Criteris d'avaluació: procediments i activitats d'avaluació</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.- Participar activament i reflexivament en interaccions orals, escrites i audiovisuals per a l'aprenentatge i per a les relacions socials, dins i fora de l'aula i amb l'ús dels recursos de les TIC. 2.- Comprendre textos (orals, escrits i audiovisuals) de la vida acadèmica i altres situacions comunicatives... 3.- Comprendre textos literaris propers als interessos de l'alumnat i curosament seleccionats per la seva adequació en temàtica i grau de dificultat. 4.- Comprendre i sintetitzar seqüències audiovisuals ... relacionades amb les tipologies narrativa, descriptiva i cercar informació per comprendre i ampliar el contingut. 5.- Produir textos (orals, escrits i en diferents suports) narratius, descriptius i conversacionals... 6.- Aplicar diferents procediments i formats per enriquir els textos orals, escrits o audiovisuals. 7.- Mostrar interès per la millora de l'expressió oral, escrita i audiovisual pròpia i aliena i respectar les opinions d'altri. 8.- Exposar l'opinió sobre la lectura d'una obra completa adequada a l'edat; reconèixer-ne el gènere i l'estructura global; valorar de manera general l'ús del llenguatge; i relacionar el contingut amb la pròpia experiència. 9.- Crear textos, en suport paper o digital, prenent com a model un text literari treballat a l'aula o realitzar-ne alguna transformació. 10.- Reconèixer i valorar la diversitat lingüística... 11.- Participar activament i reflexivament en l'avaluació (autoregulació, coavaluació) del propi aprenentatge i el dels altres amb una actitud activa i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i ús de les llengües. 	<p>Instruments d'avaluació:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.- Avaluació inicial 2.- Observació directa (av. formativa) 3.- Treballs individuals i posada en comú (av. formativa) 4.- Preguntes i respostes orals (av. formativa) 5.- Realització de la prova final de la UD (av. final) 6.- Altres instruments d'avaluació.
---	---

Connexions interdisciplinàries: Socials per explicar el context històric

Algunes connexions interessants i altres :

www.xtec.cat

www.uji.es/serveis/slt/cal/fitxes

www.uoc.edu/lletra

UD	Títol de la UD	Curs
7	Parlem de la Shoah.	1r i 2n Batxillerat
<p>Objectius didàctics</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.- Reflexionar sobre el que podem expressar en llengua oral i en llengua escrita. 2.- Reconèixer una característica que diferencia la llengua escrita de la llengua oral, les regles: la retòrica i la gramàtica. 3.- Llegir i reflexionar sobre diverses definicions de literatura. 4.- Comentar i relacionar textos de Plató i Aristòtil sobre els escriptors i la retòrica. 5.- Comentar diferents textos sobre alguns aspectes de la literatura a partir de la resposta a algunes preguntes sobre cada text. 6.- Conèixer els gèneres literaris. 7.- Tenir present la caracterització dels gèneres literaris a l'actualitat, i quins en són els principals. 8.- Presentar els llocs comuns i els tòpics més coneguts al llarg de la tradició literària occidental. 9.- Reconèixer la manera d'aproximar-se a un text, aprofundint sobre la intenció del comentari de text. 		

<p>10.- Observar els passos orientatius proposats per a l'elaboració de comentaris de text. 11.- Llegir el comentari d'un text en prosa i d'un text en vers. 12.- Analitzar i comentar el comentari d'un text en prosa i d'un text en vers.</p>		
<p>Continguts</p> <p>1.- Reflexió sobre allò que podem expressar en llengua oral i en llengua escrita. Reconeixement d'una característica que diferencia la llengua escrita de la llengua oral, les regles: la retòrica i la gramàtica.</p> <p>2.- Lectura i reflexió sobre diverses definicions de literatura a partir de la resolució de diversos qüestionaris, l'opinió personal i el debat. Comentari de diferents textos sobre alguns aspectes de la literatura a partir de la resposta a algunes preguntes sobre cada text.</p> <p>3.- Presentació dels gèneres literaris clàssics i dels gèneres literaris a l'actualitat, caracteritzant-los correctament.</p> <p>4.- Presentació i identificació dels tòpics literaris més importants de la tradició occidental, valorant la reflexió humana que comporten.</p> <p>5.- Aprofundiment del sentit, la finalitat i la intenció dels comentaris de text.</p> <p>6.- Sensibilitat per la lectura com a mitjà de coneixement personal, d'obertura als altres àmbits i de desvetllament estètic i imaginatiu.</p>	<p>Competències bàsiques</p> <p>1.- Competència comunicativa. Es potencia per mitjà de les preguntes que es fan al marge dels diversos textos que es presenten en el tema. S'obliga l'alumnat a manifestar per escrit els seus criteris.</p> <p>2.- Competència estètica i literària. Es treballa especialment en la presentació de normes per a elaborar un comentari de text. Gràcies a aquestes normes, es tindran unes pautes per a saber quins aspectes defineixen un text com a literari.</p> <p>3.- Competència plurilingüe i cultural. Es practica amb l'anàlisi de textos pertanyents a diverses èpoques i cultures, veient les preocupacions de cada època.</p> <p>4.- Competència en la recerca i el tractament de la informació. Hi té cabuda per mitjà de l'explicació del significat d'expressions i metàfores, que conviden a detectar el tipus d'informació que ens transmet el llenguatge literari.</p>	<p>Educació en valors (eixos transversals)</p> <p><i>Educació en les tecnologies de la informació:</i> Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</p> <p><i>Educació moral i cívica:</i> Respecte pels valors i creences diferents als propis.</p>
<p>Activitats:</p> <p>Bloc d'activitats 1:</p> <p>En els dos cursos de batxillerat es pot treballar tot aquest tema d'una manera molt més històrica, filosòfica, etc. Es poden llegir llibres com <i>Si això és un home</i> de Primo Levi (que seria una lectura transversal de llengua i literatura catalana i/o castellana, literatura universal, història contemporània...) o bé com <i>K.L. Reich</i> de Joaquim Amat-Piniella (recordem que va ser lectura prescriptiva del batxillerat durant els cursos 2005-2007). http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/lectures/reich/index.htm</p> <p>Bloc d'activitats 2:</p> <p>Visonar diferents pel·lícules i també documentals. Si parlem de l'assignatura de llengua catalana i del llibre d'Amat-Piniella podríem preparar una sortida al museu de Barcelona (que ara té una exposició sobre l'Holocaust, etc.).</p> <p>Bloc d'activitats 3:</p> <p>Un llibre per demostrar que no tot era mort i dolor en els camps de concentració és <i>La boda d'Auschwitz</i> d'Erich Hackl. En el context de l'horror d'un dels camps de concentració més cruels del Tercer Reich i que la història ha considerat com a paradigma de les</p>		

barbàries de l'Holocaust, també van tenir lloc alguns parèntesis de petites victòries dels presos. Un d'aquests moments va ser, sens dubte, l'única boda que es va celebrar a dins del camp, la del pres austríac Rudi Friemel amb la catalana Marga Ferrer. Va ser un casament amb un petit banquet, la inscripció en el registre i una nit de noces en el prostíbul de la SS. Aquesta petita victòria, però no va millorar el desenllaç de les seves vides: els casats no van tornar a veure's i Rudi va ser executat abans que arribessin les tropes aliades. Però en la vida de tots els presos, dels que van sobreviure i dels que no, aquell esdeveniment va suposar una petita dosi d'energia i esperança per suportar la humiliació i la seva vida miserable.

Bloc d'activitats 4:

Realització d'un book-crossing al tercer trimestre després de les lectures obligatòries. Cada alumne ha de buscar un llibre d'aquest subgènere i portar-lo a classe. El treballarem a través de llibres fixtes bibliogràfiques. Entre els llibres hi haurà *La lladre de llibres* (ja que l'aportarà la mateixa professora) perquè la considerem una bona lectura pel tractament del punt de vista (la narradora és la mort) i per l'humanisme que traspu.

Debat sobre la guerra: mort, destrucció, etc. versus ortopèdia, avenços mèdics, no crisi, etc.

Críteris d'avaluació: procediments i activitats d'avaluació

- 1.- Observar que reflexionen sobre allò que podem expressar en llengua oral i en llengua escrita i en què ens pot aportar la literatura.
- 2.- Comprovar que reconeixen una de les característiques que diferencia la llengua escrita de la llengua oral, les regles: la retòrica i la gramàtica.
- 3.- Observar que llegeixen i reflexionen sobre diverses definicions de literatura a partir de la resolució de diversos qüestionaris, l'opinió personal i el debat.
- 4.- Verificar que llegeixen i comenten els textos de Plató i Aristòtil proposats, on es parla sobre els escriptors i la retòrica, mitjançant la resolució de qüestionaris i la comparació de les opinions dels dos textos.
- 5.- Observar si coneixen quins són els gèneres literaris clàssics i com han evolucionat aquests gèneres en l'actualitat.
- 6.- Valorar positivament que coneguin els llocs comuns i els tòpics i els identifiquin en un text.
- 7.- Comprovar que comenten els diferents textos proposats que tracten alguns aspectes de la literatura a partir de la resposta a algunes preguntes sobre cada text i observar que han fet una reflexió sobre aquests aspectes de la literatura.
- 8.- Verificar que reconeixen i apliquen la manera d'aproximar-se a un text a partir de les observacions proposades sobre els textos.
- 9.- Observar que entenen i aprofundeixen sobre el sentit, la finalitat i la intenció dels comentaris de text.
- 10.- Comprovar que observen i apliquen dels passos orientatius proposats per a l'elaboració de comentaris de text.
- 11.- Observar que llegeixen el comentari d'un text en prosa i l'adopten com a model orientatiu per elaborar els propis comentaris de textos en prosa.
- 12.- Observar que llegeixen el comentari d'un text en vers i l'adopten com a model orientatiu per elaborar els propis comentaris de textos en vers.
- 13.- Comprovar que participen en les activitats de discussió i debat a l'aula amb aportacions de les opinions personals d'una manera clara i ordenada.

Instruments d'avaluació:

- 1.- Avaluació inicial
- 2.- Observació directa (av. formativa)
- 3.- Treballs individuals i posada en comú (av. formativa)
- 4.- Preguntes i respostes orals (av. formativa)
- 5.- Realització de la prova final de la UD (av. final)
- 6.- Altres instruments d'avaluació.

Connexions interdisciplinàries: Socials per explicar el context històric

Algunes connexions interessants i altres :

www.xtec.cat

www.uji.es/serveis/sit/cal/fitxes

www.uoc.edu/lletra

UD	Títol de la UD	Curs
1	Qu'est-ce que c'est la Shoah?	3r ESO, 4t ESO i Batxillerat
Objectius didàctics 1.- Efectuar prediccions. 2.- Relatar en passat. 3.- Descriure persones. 4.- Parlar d'un mateix. 5.- Emprar els dobles pronoms personals. 6.- Comprendre i utilitzar les funcions discursives i formular preguntes. 7.- Formar adverbis. 8.- Revisar els pronoms tònic possessius. 9.- Conèixer la formació de l'imperatiu. 10.- Explicar la seva manera de treballar.		
Continguts ASPECTES COMUNICATIUS 1.- Fer prediccions 2.- Formular preguntes i respondre amb adverbis. 3.- Explicar una qüestió gramatical als companys 4.- Donar la seva opinió. 5.- Expressar l'acord o el desacord amb les opinions donades: <i>Je suis d'accord, je ne suis pas d'accord.</i> GRAMÀTICA - REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA 1.- L'ús dels temps de passat: <i>passé composé / imparfait</i> 2.- La frase interrogativa GRAMÀTICA - CONJUGACIÓ 1.- El futur simple. 2.- El <i>passé composé</i> . 3.- L'imperatiu (afirmatiu/negatiu). VOCABULARI 1.- Els nombres, els estudis, la natura i l'ecologia i els agents meteorològics. ASPECTES SOCIOCULTURALS 1.- Enumeració de les utilitats del francès en la nostra societat. COMPRENSIÓ ORAL 1.- Audició i identificació, audició i associació de descripcions amb fotografies. COMPRENSIÓ ESCRITA 1.- Audició i lectura de converses breus i deducció del significat d'algunes expressions. 2.- Localització de paraules, expressions, etc. en petits textos. EXPRESSIÓ ORAL 1.- Participació en exposicions orals sobre el futur personal, realització d'intercanvis comunicatius en parelles o en grups sobre el tema de la secció. 2.- Formulació de prediccions. 3.- Resposta a preguntes a partir d'audicions o de preguntes del professor. EXPRESSIÓ ESCRITA 1.- Realització d'un test.	Competències bàsiques Comunicació lingüística - Desenvolupar habilitats comunicatives per tal d'interaccionar de manera competent en les diverses esferes de l'activitat social. - Ser capaç d'escoltar, parlar i conversar en francès. - Ser capaç d'expressar-se en francès, oralment i per escrit, utilitzant les convencions i el llenguatge adequat a cada situació. - Saber llegir textos en francès i d'aquesta manera ampliar coneixements i facilitar l'accés a diverses fonts d'informació, comunicació i aprenentatge. - Reconèixer i aprendre les regles de funcionament del francès a partir de les llengües que ja coneix. Social i ciutadana - Utilitzar el francès com a mitjà de comunicació i transmissió cultural. - Intercanviar informació personal en francès per tal de reforçar la identitat dels interlocutors. Cultural i artística - Realitzar treballs creatius individualment i en grup. - Dur a terme representacions de simulacions i narracions. Aprendre a aprendre - Utilitzar el llenguatge per a interpretar i representar la realitat, construir coneixements, formular hipòtesis i opinions, expressar i analitzar sentiments i emocions. - Ser conscient de la importància de l'atenció, la concentració, la memòria, la comprensió, etc., per tal d'afrontar el repte de l'aprenentatge.	Educació en valors (eixos transversals) <i>Educació en les tecnologies de la informació: Ús de la comunicació telemàtica per a la recerca d'informació.</i> <i>Educació moral i cívica: Respecte pels valors i creences diferents als propis.</i>

<p>2.- Extracció de les paraules pertanyents al camp lèxic de <i>les études</i>, a partir d'un context determinat.</p> <p>3.- Redacció d'un petit text sobre la guerra i la pau utilitzant els temps de passat.</p> <p>4.- Elaboració d'un pòster en què es reflecteixin algunes raons per les quals paga la pena estudiar francès.</p>		
<p>Activitats:</p> <p>En aquests quatre cursos que són 3r i 4t d'ESO i Batxillerat podem treballar la Shoah des d'una perspectiva molt diferent. A través d'una llengua estrangera propera a nosaltres físicament, el francès.</p> <p>Bloc d'activitats 1:</p> <p>Llegir fragments (a criteri del professorat) del llibre <i>Le convoi du 24 janvier</i> de Charlotte Delbo. Aquest llibre està format per tots els noms i totes les dades que es tenen de les presoneres que formaven el comboi que va ser deportat a Alemanya el 24 de gener de 1943.</p> <p>Bloc d'activitats 2:</p> <p>Llegir el llibre <i>L'enfant de Noé</i> de Eric-Emmanuel Schmitt. Explica la història d'un mossèn que salva a nens jueus fent-los passar per cristians amb la segona Guerra Mundial de fons i una Bèlgica convulsa.</p> <p>Bloc d'activitats 3: (només per a batxillerat)</p> <p>Llegir algun dels tres llibres de Charlotte Delbo <i>Auschwitz et après</i>. El primer llibre de la trilogia parla d'una realitat impossible d'imaginar per algú que no l'ha viscut (en aquest volum ens adonem que en els camps de concentració i d'extermini no hi havia lloc per a l'individu, és per això que l'autora no explica la seva història i tampoc la història de les companyes, sinó tot en general). En el segon volum l'autora parla d'ella mateixa (de l'amor i la desesperança, la mort, l'amistat.....). Es pot treballar de manera íntegra o bé se'n poden prendre fragments per parlar de la literatura que expressa sentiments..... El tercer volum, parla de tot el que passa quan les deportades han tornat a casa, com es torna a viure, també parla del tema de la culpabilitat per haver tornat, etc.....</p>		
<p>Criteris d'avaluació: procediments i activitats d'avaluació</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicar-se a classe d'una manera natural en francès. 2. Formular prediccions de futur conjugant correctament els verbs. 3. Comptar correctament. 4. Utilitzar correctament l'ordre dels dobles pronoms. 5. Usar adequadament els pronoms personals tòpics i els possessius. 6. Construir adverbis acabats en <i>-ment</i>. 7. Dominar, com a mínim, dues maneres per a formular preguntes en francès. 8. Construir una petita història utilitzant el temps passat a partir de les directrius que se segueixen en la unitat. 9. Respondre preguntes sense emprar <i>oui</i> o <i>non</i>. 		<p>Instruments d'avaluació:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.- Avaluació inicial 2.- Observació directa (av. formativa) 3.- Treballs individuals i posada en comú (av. formativa) 4.- Preguntes i respostes orals (av. formativa) 5.- Realització de la prova final de la UD (av. final) 6.- Altres instruments d'avaluació.
<p>Connexions interdisciplinàries: Socials per explicar el context històric</p>		
<p>Algunes connexions interessants i altres :</p> <p>www.xtec.cat</p> <p>www.uji.es/serveis/sit/cal/fitxes</p> <p>www.uoc.edu/lletra</p>		

I per continuar amb la nostra recerca personal en l'edat adulta o universitària ja no ens podem quedar amb l'anècdota d'un llibre o una pel·lícula. Si després d'haver llegit força literatura concentracionària, etc. tenim més ganes de saber podem llegir un llibre com el de Planas (2006) o bé diferents articles de revistes especialitzades en cultura i literatura, etc.

També hem d'estar amatents a l'actualitat, ens podem trobar amb sorpreses agradables, com per exemple, l'últim premi Nadal, la novel·la *Lo que esconde tu nombre* de Clara Sánchez. L'autora intenta airejar la impunitat nazi que es viu en l'actualitat parlant d'un matrimoni de criminals nazis octogenaris que viuen a la costa d'Alacant.

A més a més d'aquestes unitats didàctiques i de l'actualitat, podem aprofitar els museus i exposicions que puguem anar a visitar (si fem un viatge a una altra ciutat o bé si arriba una exposició prop de casa nostra). Per exemple, activitats de l'Amical de Mathausen com una exposició itinerant que estarà ubicada al Museu del Port de Tarragona (Tinglado 4 del Moll de Costa) titulada "Imágenes y Memoria de Mathausen" que fins fa poc va estar al Museu d'Història de Barcelona. Si fem un viatge a París podem visitar "Le Mémorial de la Shoah". Aquest petit museu té exposicions itinerants (sobre "La nit dels vidres trencats", ghettos europeus, etc.) que ajuden a entendre el passat perquè no es torni a repetir, els comissaris de les exposicions expliquen que cal recordar, explicar, preservar i transmetre tota la història sobre la Xoà.

Si visitem la ciutat de Berlín, podem anar al monument en memòria dels jueus assassinats a Europa, al Museu Jueu, a la presó de la Stasi...

7.- CONCLUSIONS

Al llarg d'aquest treball, hem demostrat que hi ha diferents perspectives i aproximacions a la Xoà. Tenim aproximacions realistes com les de Primo Levi o Charlotte Delbo i altres kafkianes o simbòliques com la de Ladislav Fuks o d'història-ficció com la de Quentin Tarantino. No podem oblidar que la línia entre obres literàries que obeeixen a propostes estètiques i el text noliterari amb funció de testimoni i experiència és molt fina i moltes vegades es barreja. Pensem en les obres que hem comentat. Hi ha obres literàries com *El violí d'Auschwitch* que sembla fer la funció de testimoni. En canvi un text com *K. L. Reich* fa ús de la funció estètica i fictícia per parlar del testimoni i l'experiència. Per tant, obres com *La lladre de llibres*, *El violí d'Auschwitch*, *K. L. Reich* i *Si això és un home* barregen la realitat i la ficció en major o menor proporció.

Hi ha llibres, pel·lícules i connexions que només són esmentades en la bibliografia. Però, de fet, ens han ajudat a emmarcar l'Holocaust, a entendre episodis difícils, a redactar les unitats didàctiques, etc. Que no siguin esmentats concretament en cap moment del treball no vol dir que no els hàgim fet servir, per això en deixem constància a la bibliografia.

Ara bé, acabem el treball sense resposta a dues de les nostres preguntes de la introducció. La primera és que no sabem quina és la millor pel·lícula per explicar l'Holocaust, ja que és un fet que dependrà de moltes coses. Caldrà conèixer el destinatari de les nostres explicacions (coneixements previs, estat anímic, etc.). Tots els docents sabem del cert que el que ens funciona en un grup classe no té perquè funcionar en un altre, que una activitat molt dinàmica i altament competencial pot esdevenir un fracàs si la duem a terme en un dia o classe no adequat, etc. Ja hem comentat que sempre hi haurà dues qüestions a tenir en compte: l'obra (literària o fílmica) en ella mateixa i el destinatari o receptor i les seves circumstàncies.

L'altra pregunta sense resposta que ens queda és per què el tema de la Xoà està de moda. Hem llegit textos contemporanis a la Xoà, testimonis reals, textos contemporanis a nosaltres, etc. hem vist documents gràfics de diferents èpoques i no sabem a què es deu aquesta "moda" actual, on l'holocaust serveix d'argument, fons o fil d'Ariadna per a moltes novel·les i pel·lícules. Observem que hi ha llibres, films, revistes que parlen o s'emmarquen en l'holocaust, però el tema en si mateix està poc estudiat (no hi ha gaires estudis sobre la literatura i l'holocaust). Entenem que l'Holocaust, mirat des de la nostra perspectiva, és surrealista i al mateix temps desconegut. Aquest desconeixement provoca una atracció en certes persones. Potser aquestes ganes actuals de saber més de tot i de comprensió del que és desconegut pot provocar que la societat demani productes sobre aquest tema en concret. Aquesta aparició sobtada de llibres i pel·lícules que parlen de l'Holocaust mostra una certa automatització pel que fa al fil argumental i a la forma dels productes però no mostra un cansament en el receptor. Aquest fet contrasta amb la declaració d' Adorno, que afirma que escriure poesia després del que va passar a Auschwitz és un acte bàrbar, ja que condueix a pensar que l'Holocaust és un tema sobre el qual no es pot parlar però del que, paradoxalment, sembla que ja s'ha dit tot...

Pot ser que l'actual crisi econòmica desemboqui també en una crisi social i espiritual i que això dugui al "naixement" d'un altre Hitler, que la societat intel·lectual i pseudointel·lectual vulgui estar preparada per a la "lluita" ideològica. Cal pensar que l'Holocaust no és un problema intern entre jueus i alemanys, sinó que és una crisi moral i espiritual del món Occidental, com es traspua en la majoria de lectures i pel·lícules que hem esmentat. Amb aquest punt històric s'esfondren les bases d'una societat existent des de la Il·lustració i que constituïen el substrat de les democràcies. Tot això són hipòtesis que només el temps pot acceptar-les o desmentir-les.

Hem parlat també al llarg del treball, d'una manera indirecta, sobre l'Holocaust com un fet inenarrable. Ara bé, Planas (2006) diu: "Sobre la pregunta capciosa sobre si es pot o no es pot fer literatura de la Xoà, la resposta sembla evident. Se n'ha fet i de molt bona, se n'ha fet i se'n farà mentre la memòria dels esdeveniments no s'esborri." (Planas 2006: 17). Aquesta memòria, però, com hem esmentat en la introducció, es va esborrant a poc a poc (ja que queden pocs testimonis vius, etc.) i per tant és feina nostra fer que no arribi l'oblit. Com diu Planas (2006: 52-54) actualment "no es pot indicar quina serà la data de caducitat" d'aquest gènere literari (només el fet de pensar en la caducitat d'aquesta literatura ens fa posar la pell de gallina, vol dir que ens oblidarem d'aquest fet abominable?). "Gran part de les obres es van escriure en acabar la guerra, com una manera de deixar anar tot el que els testimonis i víctimes portaven a dins, una mena de xarop per curar les ferides" (Planas 2006: 53-54). Però el moment màxim d'eclosió va ser entre els anys 70 i 80 quan ja es podien allunyar una mica dels fets per parlar més objectivament i no ferir certes sensibilitats. Aquesta eclosió va provocar un nou univers literari que encara no ha acabat. Aquesta ficcionalització l'ha convertit el tema de l'Holocaust en un subgènere literari i cinematogràfic. Aquest subgènere parla d'un esdeveniment real on s'han anat establint unes convencions formals i temàtiques, que han estat reproduïdes per nombroses obres que han aparegut en els últims anys, tant les que es basen en testimonis reals, per exemple *El Pianista* com en la pura ficció, per exemple *Malditos Bastardos*.

Pel que fa a les propostes didàctiques hem mirat de distingir el gra de la palla per transmetre d'una manera eficaç aquesta memòria històrica als nostres adolescents. Però són només idees que cal treballar en la realitat (i no en la ficció d'un treball). Cal que els adolescents entenguin que són els signes nazis o feixistes abans de "l'uir-los" a l'agenda o a la dessuadora. La competència social i ciutadana ens obliga a tenir molt presents aquests conceptes de memòria històrica, neteja ètnica amb l'objectiu de formar bons ciutadans.

Per tant i per acabar cal dir que en aquest treball de final de carrera hem anat veient diferents perspectives i aproximacions a la literatura de l'holocaust. Ens hem apropat a la literatura concentracionària des del "simbolisme kafkià" de *L'incinerador de cadàvers* i la ciència ficció de *Malditos bastardos* fins a un puntet de ficció de *El violí d'Auschwitz* o de

El noi del pijama de ratlles fins a la crua realitat de Si això és un home, La llista de Schindler o Shoa...

8.- BIBLIOGRAFIA I FILMOGRAFIA

- Bibliografia de consulta:

- Álvarez, F. M.** (2009). *Nuestros hijos y la 'shoah'*. (s.l.): Ciudadanos
- Arend, H.** (1974). *Los orígenes del totalitarismo*. Madrid: Taurus.
- Balló, J. Pérez, X.** (1995). *La llavor immortal. Els arguments universals en el cinema*. Barcelona: Empúries.
- Grass, G.** (1990). *Escribir después de Auschwitz*. Barcelona: Paidós.
- Kemplerer, V.** (1975). *LTI. La langue du IIIe Reich*. Paris: Pocket.
- Mélich, J. C.** (2004). "La vergüenza del testigo". *Quimera*, número 238-239.
- Planas, R.** (2006). *Literatura i Holocaust, aproximació a una escriptura de crisi*. Barcelona: Lleonard Muntaner.
- Roth, J.** (2008). *Judíos errantes*. Barcelona: Acantilado.
- Sagarra, J.** (2009). *Lanzmann, la liebre*. Cultura/s la Vanguardia dins de la Vanguardia de 29/4/2009.
- Serrano, D.** (2006). *K. L. Reich* de Joaquim Amat-Piniella dins *Lectures de batxillerat 2005-2007*. Barcelona: Proa, Les Eines.
- Torner, C.** (1998-1999). " 'Shoah' versus Schindler". *El Pou de Lletres Revista Trimestral de literatura i Pensament*, número K-11/12-L. Barcelona: Associació Cultural el Pou de la gallina.
- Torrallba, F.** (1998-1999). "Nie wieder Auschwitz". *El Pou de Lletres Revista Trimestral de literatura i Pensament*, número K-11/12-L. Barcelona: Associació Cultural el Pou de la gallina.
- Toran, R.** (2005). *Els camps de concentració nazis, paraules contra l'oblit*. Barcelona: Edicions 62.

- Bibliografia de lectura:

- Anglada, Maria A.** (2004). *El violí d'Auschwitz*. Barcelona: Columna.
- Amat Piniella, J. M.** (s.d.). *K L Reich*. Barcelona: Edicions 62.
- Bauer, J. M.** (2003). *Tan lluny com els peus em portin*. Barcelona: La Campana.
- Boyne, J.** (2007). *El noi del pijama de ratlles*. Barcelona: Empúries.

- Delbo, C.** (2007). *Auschwitz et après*. París: Les Éditions de Minuit.
- Delbo, C.** (2007). *Le convoi du 24 janvier*. París: Les Éditions de Minuit.
- Fuks, L.** (2007). *L'incinerador de cadàvers*. Barcelona: Edicions la Guineu.
- Grandes, A.** (2007). *El corazón helado*. Barcelona: Tusquets.
- Grossman, V.** (2008). *Vida i destí*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, Cercle de lectors.
- Hackl, E.** (2004). *La boda d'Auschwitz*. Barcelona: Columna.
- Hitler, A.** (1989). *Mi lucha*. (s.l.): Librum DL.
- Levi, P.** (1996). *Si això és un home*. Barcelona: Edicions 62.
- Semprún, J.** (1994). *El largo viaje*. Barcelona: Seix-Barral.
- Uhlman, F.** (2007). *L'amic retrobat*. Barcelona: Columna.
- Zusak, M.** (2007). *La lladre de llibres*. Barcelona: La Campana.

- Filmografia:

- Der neunte tag (El noveno dia)*, República Txeca, 2007. Dir: Volkler Schlöndorff.
- Die welle (La Ola)*, Alemanya, 2008. Dir: Dennis Gansel.
- Downfall (El hundimiento)*, Alemanya, 2004. Dir: Aliver Hirschbiegel.
- Enemy at the Gates (Enemigo a las puertas)*, Estats Units, 2001. Dir: Jean-Jacques Annaud.
- Inglourious Basterds (Malditos Bastardos)*, Estats Units, 2009. Dir: Quentin Tarantino
- La vita è bella (La vida es bella)*, Itàlia, 1997. Dir: Roberto Benigni.
- Nuit et brouillard (Noche y niebla)*, França, 1960. Dir: Alain Resnais.
- Perlasca: un eroe italiano (El cònsul Perlasca)*, Itàlia, 2002. Dir: Alberto Negrin.
- Schindler's List (La llista de Schindler)*, Estats Units, 1993. Dir: Steven Spielberg.
- Shoah (Shoah)*, Estats Units, 1985. Dir: Claude Lanzmann.
- The Boy in the Striped Pyjamas (El noi del pijama de ratlles)*, Estats Units, 2008. Dir: Mark Herman.
- The Great Dictator (El gran dictador)*, Estats Units, 1940. Dir: Charles Chaplin. *Europa, Europa*, Alemanya, 1990. Dir: Agnieszka Holland.
- The pianista (El pianista)*, Estats Units, 2002. Dir: Roman Polanski.
- The reader (El lector)*, Estats Units, 2008. Dir: Stephen Daldry.
- Valkyrie (Valquiria)*, Estats Units, 2008. Dir: Bryan Singer.

- Connexions:

(sd).*Topografía de la memoria, memoriales históricos de los campos de concentración nacionalsocialistas 1933-1945*. [en línia] (sl) [23/12/09]

<http://www.memoriales.net/lite_dilema.htm>

IES VEGA DE GUADALETE (LA BARCA DE LA FLORIDA, CÁDIZ) (2009). *Más que libros. Literatura y cine del holocausto* [en línia]. Blog de la biblioteca Juan Leiva [23/12/09]

<<http://msquelibros.blogspot.com/2009/03/literatura-y-cine-del-holocausto.html>>

FILREIS, A. (2008). *Literature of the Holocaust*. [en línia] University of Pennsylvania [23/12/09]

<<http://www.writing.upenn.edu/~afilreis/Holocaust/>>

FLORIDA CENTER FOR INSTRUCTUINAL TECHNOLOGY (2005). *A teacher's guide to the Holocaust* [en línia] College of Education, University of South Florida. [23/12/09]

<<http://fcit.usf.edu/holocaust/arts/lit.htm>>

LEÓN ARIAS, J. (2008), "Charlotte Delbo. *Aucun de nous ne reviendra. Auschwitz et après I'*", *Lletra de Dona* in *Centre Dona i Literatura*, Barcelona, Centre Dona i Literatura / Universitat de Barcelona. [23/12/09].

<http://www.ub.edu/cdona/lletra_de_dona/fitxautora/delbo.htm>

MORALES, C.(2007). *Literatura del Holocausto* [en línia] Blogspot [23/12/09]

<<http://negralechedelalba.blogspot.com/>>

VIQUIPÈDIA (2008), *L'Holocaust*. [en línia] Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [23/12/09]

<<http://ca.wikipedia.org/wiki/Holocaust>>

VIQUIPÈDIA (2008), Shoah [en línia] Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [23/12/09]

<<http://es.wikipedia.org/wiki/Sho%C3%A1>>

VIQUIPÈDIA (2008), *Shoah, la pel·lícula* [en línia] Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [23/12/09]

<[http://es.wikipedia.org/wiki/Shoah_\(pel%C3%ADcula\)](http://es.wikipedia.org/wiki/Shoah_(pel%C3%ADcula))>

YOUTUBE (2008). *Surviving the Holocaust: Zanne Farbstein's Story* [en línia]. [23/12/09].

<<http://www.youtube.com/watch?v=A2iEdfrTOwU>>